

**Isien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta
sekä vastuiden jaosta vauvaperheissä**
Eveliina Turja

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Eveliina, Turja. 2024. Isien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vastuiden jaoista vauvaperheissä. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 63 sivua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla, millaisia kokemuksia vauvaperheiden isillä oli työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vastuiden jaoista koti- töissä, lasten kasvatuksessa ja hoidossa. Lisäksi tässä tutkimuksessa kuvailtiin isien kokemuksia vanhempainvapaista.

Tutkimus on osa Suomen akatemian rahoittamaa kansainvälistä CopaGloba Yhteisvanhemmuuteen oppimassa - tutkimushanketta. Tutkimukseen haastateltiin kaikkiaan 46 isää. Aineisto kerättiin etäyhteyksin haastatteluilla vuosien 2021–2022 aikana, ja haastateltavilla oli haastattelujen aikaan 1,5-vuotias lapsi. Tähän tutkimukseen valittiin harkinnanvaraisesti 30 isän haastattelut. Tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka analyysimenetelmänä käytettiin laadullista sisäl- lönanalyysiä.

Tutkimustulosten perusteella vauvaperheiden isät kokivat työn ja perheen yhteensovittamisen raskaana, mutta myös iloa tuovana asiana. Isien arki näyt- täytyi tuloksien mukaan melko kiireisenä. Tuloksista oli nähtävissä sekä työn ja perheen yhteensovittamista helpottavia että haastavia tekijöitä. Isät kokivat sekä lasten hoidon että kotitöiden jakaantuvan melko tasapuolisesti puolisoiden kes- ken, mutta havaittavissa oli myös perinteisiä sukupuolittuneita jakoja. Isillä oli tuloksien perusteella vahva kiinnostus vanhempainvapaita kohtaan, mutta ta- loudellisten syiden vuoksi sen pitämiseen ei nähty usein olevan mahdollisuutta.

Asiasanat: isyys, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhempainvapaat, laa- dullinen tutkimus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 ISÄT TYÖ JA PERHE-ELÄMÄSSÄ	7
2.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen.....	7
2.1.1 Isät ja vanhempainvapaat	9
2.1.2 Työn ja perheen yhdistämistä helpottavat tekijät	10
2.1.3 Työn ja perheen yhteensovittamista haastavat tekijät.....	13
2.2 Isien vastuut.....	15
2.2.1 Isyys muutoksessa: kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuutta? 15	
2.2.2 Isät kotitöiden tekijöinä sekä lasten hoitajina ja kasvattajina ..	17
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Tutkimuskonteksti.....	23
4.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu	24
4.3 Aineiston analyysi	25
4.4 Eettiset ratkaisut.....	29
5 TULOKSET	31
5.1 Vauvaperheiden isien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta	
31	
5.1.1 Yleiskuvaus työn ja perheen yhdistämisestä.....	31
5.1.2 Työn ja perheen yhdistämistä helpottavat tekijät.....	32
5.1.3 Työn ja perheen yhteensovittamista haastavat tekijät	35
5.1.4 Isien vanhempainvapaat	39

5.2 Isien vastuut kotitöistä, lasten kasvatuksesta ja hoitamisesta	42
5.2.1 Kotityöt	42
5.2.2 Lapsen kasvatusta ja hoito	45
6 POHDINTA.....	50
6.1 Tulosten tarkastelu aiemman teorian valossa	50
6.1.1 Työn ja perheen yhdistäminen.....	50
6.1.2 Isät, kotityöt, lasten kasvatusta ja hoiva.....	52
6.2 Tutkimuksen arviointi ja rajoitukset	54
6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.....	56
LÄHTEET	59

1 JOHDANTO

Useimmille ihmisille kaksi hallitsevinta elämänaluetta ovat työ ja perhe (Michel, Kotrba, Mitchelson, Clark & Baltes 2010, 1; Käsälä 2012). Vuonna 2022 Suomessa miehistä n. 73 % ja naisista 72 % oli työelämässä (Tilastokeskus 2022). Samana vuonna Suomessa alle kolmevuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli 62,8 % ja isien 92,3 % (THL 2023). Suomalaiset äidit käyvät töissä keskimäärin yhtä paljon kuin lapsettomat naiset, ja isät tekevät töitä jopa muita miehiä enemmän (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 15). Yhteiskunnan muuttuessa koko ajan enemmän siihen suuntaan, jossa perheessä myös nainen käy töissä ja perheessä on kaksi tienaajaa, voidaan perheeseen ja työhön liittyvän yhdistämiskysymyksen nähdä koskettavan sekä miehiä että naisia (Ojanen 2013, 89).

Suomessa työn ja perheen yhdistäminen alettiin nähdä sukupuolisena kysymyksenä 1990-luvulta lähtien. Silloin alettiin kritisoida sitä, miten työn ja perheen yhteensovittamiskeskustelut eivät koskettaneet miehiä yhtä paljon kuin naisia ja miten miehet näyttäytyvät vain työntekijöinä ilman lapsia. Viimeaikaisissa tutkimuksissa isien näkökulma onkin ollut koko ajan enemmän esillä. (Eräranta 2013, 18.) Vaikka miesten kokemuksiin perustuva puhe vanhemmuudesta on tutkimuksissa yleistynyt ja laajentunut, on se äitien puheeseen verrattuna edelleen kapeampaa ja vähäisempää. Kuitenkin 2010-luvulla isyyden tukemisesta ja isyyden ymmärtämisestä on tullut tärkeä osa esimerkiksi perheammattilaisten osaamista. (Mykkänen & Eerola 2014, 8–9.)

Työn ja perheen yhteensovittaminen on Sorsan ja Rotkirchin (2020,10) mukaan yksi tämän hetken isoimmista ja oleellisimmista yhteiskuntapoliittisista haasteista sekä Suomessa että ylipäätään Euroopassa, mikä tukee omalta osaltaan työn ja perheen yhteensovittamisen tutkimisen merkityksellisyyttä ja ajan-kohtaisuutta. Myös Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014, 14) mukaan viime vuosikymmenenä perhepolitiikan keskiössä ovat olleet työn ja perheen yhteensovittaminen, isyyden vahvistaminen ja lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. Kuitenkin huomion arvioista on se, että vaikka Suomessa työpaikkojen jousto-

mahdollisuudet koetaan EU-maiden tasolla korkeaksi, silti työssäkäyvät vanhemmat kertovat isoista haasteista työn ja perheen yhdistämisessä (Sorsa & Rotkirch 2020, 10). Lapsiperheiden vanhemmista jopa 40 % kokee laiminlyövänsä töiden vuoksi kotiasioita (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 42). Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyy siis oleellisesti myös perheen vanhempien vastuiden jako kotitöissä, lastenhoidossa ja lasten kasvatuksessa, ja tämän tutkimuksen tavoitteena onkin lähestyä aihetta myös tästä näkökulmasta.

Ojanen (2013, 89) painottaa työn ja perheen tasapainon saavuttamisen tärkeyttä. Tasapainon saavuttamisella on hänen mukaansa suuret positiiviset vaikutukset yksilön hyvinvointiin, vapaa-ajan sosiaalisiin suhteisiin, vanhemmuuteen sekä työn tekoon. Ristiriidat puolestaan aiheuttavat negatiivisia vaikutuksia näille osa-alueille. Lisäksi kun perheeseen syntyy lapsi, vanhemmat tulevat pohdinnan eteen sen suhteen, kumpi vanhemmista jää lapsen kanssa kotiin ja kumpi jatkaa työelämässä. Suomessa on pyritty edistämään hoitovastuiden ja perhevapaiden jakaantumista tasapuolisesti kummankin vanhemman kesken viimeisimmällä perhevapaaudistuksella, joka tuli voimaan 1.8.2022 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022). Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada isien näkökulmaa siihen, millaisena työn ja perheen yhdistäminen näyttäytyy, sekä siihen, millaisena vastuiden jaot kotitöiden ja lasten hoidon osalta näyttäytyvät. Lisäksi tutkimuksessa halutaan selvittää isien ajatuksia vanhempainvapaiden pitämistä kohtaan. Koen tärkeäksi tutkia työn ja perheen yhdistämistä isien näkökulmasta nimenomaan laadullisin menetelmin, jolloin tavoitetaan isien asettamia merkityksiä työn ja perheen yhdistämiselle.

2 ISÄT TYÖ JA PERHE-ELÄMÄSSÄ

2.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Työn ja perheen yhteensovittamista voidaan määritellä useilla eri tavoilla riippuen siitä, mitä termien *työ* ja *perhe* katsotaan pitävän sisällään. Kelliherin, Richardsonin ja Boiarintsevan (2019) mukaan sillä voidaan tarkoittaa työn ja muun elämän välistä suhdetta. Usein työn ja perheen yhteensovittamisesta puhuttaessa kuulee termin *tasapaino*. Käsälä (2012, 57) kuvailee työn ja muun elämän tasapainon tarkoittavan elämän eri rooleihin kuten isyyteen ja työntekijänä ja puolisona olemiseen liittyvien odotusten täyttymystä. Työn ja perheen toimivuudella tarkoitetaan sellaista työn ja perheen velvollisuuksien yhdistämistä, jossa ihmiset voivat saavuttaa kohtuullisen tasapainon näiden kahden tärkeän elämänalueen välillä ja perheen hyvinvointi lisääntyy (Greenhaus & Powell 2017).

Usein tutkimuksissa työn ja perheen yhdistämisestä puhuttaessa käytetään termejä **siirranta** (spillover) ja **risteäminen** (crossover). Siirrannalla tarkoitetaan sitä, kun työn ja perheen yhdistämiseen heijastuvat sen aikaiset työolosuhteet, mieliala, arvot, taidot, käyttäytyminen, vaatimukset ja resurssit. Suora leviämisen tapahtuu, kun esimerkiksi perheolot vaikuttavat suoraan työtuloksiin, kun taas epäsuora heijastusvaikutus tapahtuu, kun yksilön sisäiset reaktiot ulkopuolisiin olosuhteisiin välittävät näiden olosuhteiden vaikutusta. Siirranta voi olla joko negatiivinen tai positiivinen, suora tai epäsuora sekä joko pitkä- tai lyhytaikainen prosessi. (Kinnunen, Rantanen & Mauno 2013, 78–81.) Siirranta on ihmisen sisällä tapahtuvaa rasituksen siirtymistä alueiden välillä yhdeltä elämänalueelta toiselle. Esimerkiksi työntekijällä voi tulla aikakonflikti työn ja yksityiselämän välille, kun työn ylikuormitus johtaa ylityöhön vapaa-ajalla. Siirrantaa on myös se, kun työssä tapahtuu jotakin raskasta ja työntekijä ei pysty olla miettimättä asiaa iltaisin kotona. (Bakker & Demerouti 2013.) Toisaalta Käsälä (2012, 209) tuo esille, miten työ rikastuttaa muuta elämää ja lapset hyötyvät mielekästä työtä tekevästä vanhemmasta. Eli siirranta voi olla myös positiivista. Puhutaan

myös **risteämisestä** (crossover), jolla voidaan tarkoittaa sitä, kun kumppanin sekä positiiviset, että negatiiviset kokemukset vaikuttavat myös puolison kokemuksiin (Kinnunen ym. 2013, 78–81). Esimerkiksi henkilö, joka tuntee olevansa kroonisesti väsynyt voi siirtää tällaisia tunteitaan ja asenteitaan kumppanilleen. Itse asiassa tutkimukset viittaavat siihen, että toistuva altistuminen loppuun palaneeseen kumppaniin voi lisätä myös omaa uupumusta. (Bakker & Demerouti 2013.)

Vaikka tutkin aihetta nimenomaan vauvaperheen näkökulmasta, Lammi-Taskulan, Salmen ja Parrukosken (2009, 13) mukaan työn ja perheen yhteensovittaminen ei liity vain pikkulapsiaikaan, vaan se voidaan katsoa liittyvän kaikkiin perhevaiheisiin ja siihen kuuluu myös isovanhemmille ulottuva hoitoapu. He hahmottivat omassa tutkimuksessaan työn ja perheen yhteensovittamisen kolmi-osaisena kenttänä, johon kuuluvat: työelämä (esim. työaikajärjestelyt & työyhteisö) perhe-elämä (esim. perherakenne & perhevapaat) sekä tasa-arvopolitiikka (esim. miesten asema perheessä). Myös Tammelin ja Mustosmäki (2017, 99) tuovat esille, miten puhuttaessa työn ja perheen yhdistämisestä arkielämä on usein jaettu kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat työ, perhe ja vapaa-aika. Kuitenkin he painottavat, miten tosiasiasa työpaikan rajat ovat häilyviä ja työtä läikkyä myös työpaikan rajojen yli.

Useat tutkijat tuovat esille sitä, miten työn ja perheen yhteensovittaminen on tutkimuksen aiheena vakiintunut ja kiinnostava, mutta ongelmana on yhä aiheen suppea ja rajallinen tutkiminen (Greenhaus & Powell 2017, 11–12; Kelliherin ym. 2019; Lammi-Taskula ym. 2009, 3). Euroopassa on lisääntynyt kiinnostus tutkia työn ja yksityiselämän yhdistämiseen liittyviä ongelmia, mutta tutkimukset keskittyvät liian usein vain yksittäisten työntekijöiden konflikteihin ja ylikuormitukseen (Abendroth ja Dulk 2011, 235; Greenhaus ja Powell 2017, 11–12; Tammelin ja Mustosmäki 2017, 99). Niinpä Kelliherin ym. (2019) mukaan tutkimuksissa ei ole otettu huomioon viimeaikaista työsuhteiden kehitystä. Perheelliset kokevat työn myös voimavarana ja ihmiset ovat nykyään paljon tietoisempia työn ja perheen yhteensovittamisen haasteista ja aktiivisia vetämään rajoja niiden puolesta (Tammelin & Mustosmäki 2017, 99). Lindroosin, Sevonin, Alakärpän ja

Rönkän (2019, 146) perhetutkimuksesta välittyy nuorten aikuisten ajatusten olevan yllättävänkin myönteisiä työn ja perheen yhteensopivuudesta. Tammelinin ja Mustosmäen mukaan (2017, 102) Suomea tarkastelevissa tutkimuksissa on huomattu, että miehet kokevat työn ja perheen yhteensovittamisen yhtä hankalaksi kuin naiset, kun taas kansainvälisesti katsottuna naiset tuovat miehiä useammin esille haasteet työn ja perheen yhdistämisessä. Salmen ja Lammi-Taskulan (2014, 43) mukaan työn ja perheen yhdistäminen aiheuttaa ongelmia ja paineita, mutta siihen kuuluu myös paljon iloa ja onnea. Heidän mukaansa etenkin pikkulapsivaiheessa kahdelle kolmesta pienten lasten äidistä työ tarjoaa hengähdystauon perheen hälinästä ja itseistään enemmistö ajattelee näin lasten ollessa pieniä.

2.1.1 Isät ja vanhempainvapaat

Vauvan syntyessä perheeseen usein jompikumpi vanhemmista jää pitämään vanhempainvapaata. Kankaan, Lämsän ja Jyrkisen (2019) tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että viime aikoina on ollut esillä tarve saada isät kiinnostumaan enemmän perhevapaista. Äidit kuitenkin käyttävät tyypillisesti heille tarkoitettuja vanhempainvapaat ja vain pieni osa isistä käyttää laillista oikeutta vanhempainvapaaseen (Lämsä, Heikkinen & Kokko 2021). Tilastokeskuksen (2022) mukaan ikäluokissa, joissa tyypillisesti työllistytään, on naisia miehiä enemmän työvoiman ulkopuolella (Tilastokeskus 2022). Tämäkin kertoo selkeästi siitä, että naiset jäävät tyypillisesti hoitamaan pientä lasta kotiin. Äitien ja isien eroista perhevapaiden pitämisen suhteen kertoo myös heidän työllisyysasteensa: vuonna 2022 äitien, jolla on alle 3-vuotias lapsi, työllisyysaste oli 62,8 % ja isien 92,3 % (THL 2023). Isien osallistumista lasten hoitoon ja perhevapaiden pitämiseen on yritetty edistää lisäämällä vanhempainvapaisiin vain isän käyttöön osoitettuja vapaajaksoja (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 1).

Edelleen miesten työhön ja perheeseen liittyvät valinnat ovat kytköksissä työpaikkojen sukupuolittuneisiin ajatusmalleihin siitä, miten isät ovat perheellöisyyksistä vapaita ja työlleen omistautuneita työntekijöitä (Närvi 2014, 51). Vaikka asenteet isien perhevapaiden pitämistä kohtaan ovat yleensä positiivisia,

silti vauvan syntyessä perheeseen yleisesti ajatellaan, että mies panostaa nyt täysillä töihin, kun nainen hoitaa kotona vauvaa (Lämsä ym. 2021). Toisaalta työpaikoilla on tunnistettavissa kaksi toisiaan vastaan kilpailevaa ajatusmallia: uusi näkemys sukupuolirooleista ja vanhemmuudesta sekä vanhempi ja perinteisempi näkemys sukupuolirooleista. Työorganisaatiossa keskustelu isyydestä etenee kohti tasa-arvoa, mutta samalla jokin jarruttaa kehitystä erityisesti johtamisen osalta. (Kangas ym. 2019; Lämsä ym. 2021.) Se, että esimiehille ei ole olemassa yleisiä ohjeistuksia perhevapaiden käyttämiseen voi olla syynä vaihteleviin asenteisiin sukupuolen rooleja ja tasa-arvoista vanhemmuutta kohtaan sekä välinpitämättömyyteen liittyen miesten laillisiin oikeuksiin perheen ja työn yhdistämisessä (Lämsä ym. 2021). Toisaalta asenteissa perhevapaiden pitämistä kohtaan on huomattu eroja ikäryhmien kesken. Mykkänen ja Eerola (2014, 62) tuovat esille, että 35-vuotiaiden isien on huomattu lyhentävän työpäiviään lapsen syntymän myötä. Lisäksi Lämsän ym. (2021) mukaan nuoremmalla sukupolvella on positiivisempi asenne ja enemmän halua käyttää isyysvapaita ja panostaa perheeseen.

Suomessa vanhempainvapaita kohtaan liittyvään muutoksen tarpeeseen on pyritty viimeisimpänä vastaamaan perhevapaaudistuksella, joka tuli voimaan 1.8.2022. Perhevapaaudistuksen tavoitteena on perhevapaiden ja hoitovastuiden tasaisempi jakautuminen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vahvistaminen työelämässä sekä sukupuolten välisten palkkaerojen pieneneminen. Kummallakin vanhemmalla on jatkossa yhtä paljon kiintiöityjä kuukausia ja isille kiintiöityjä ansiosidonnaisia vapaita pidentetään lyhentämättä äitien nykyisin käytävissä olevaa osuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.) Ennen elokuussa 2022 voimaan tullutta perhevapaaudistusta iseistä 70 % piti isyysvapaita lapsen ollessa 0–10 kk yhtä aikaa äidin äitiys- tai vanhempainvapaan kanssa (THL 2023).

2.1.2 Työn ja perheen yhdistämistä helpottavat tekijät

Vauvaperheiden vanhempien voimavarat voivat olla vähissä, joten tällöin perheen ja työn entistä sujuvampi yhdistäminen on tarpeen. Lasten kasvaessa työn

ja perheen yhteensovittaminen helpottuu: vaikeinta työn ja perheen yhdistäminen on alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmilla (Sorsa & Rotkirch 2020, 78; Salmi & Lammi-Taskula 2014, 41). Tähän sijoittuvat myös tämän opinnäytteen kohteena olevat isät. Työpaineiden kasvaessa yksi lapsiperheiden hyvinvoinnin avainkysymyksistä on se, miten vanhempien aika ja voimat riittävät sekä työhön että perheelle (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 45). Yhteensovittamista voidaan helpottaa Sorsan ja Rotkirchin (2020, 73) mukaan erilaisilla palveluilla (esim. toimiva päivähoido), sosiaalisella tuella (esim. isovanhempien auttaminen) sekä suunniteltutaidoilla (esim. työajan ja arjen rytmitys).

Monenlainen tuki sekä työssä että kotona

Valtio, työnantaja ja perhe voivat kaikki edistää työntekijöiden tyytyväisyyttä, työ- ja perhe-elämän tasapainoa sekä auttaa työntekijöitä vastaamaan heille asetettuihin vaatimuksiin elämän eri osa-alueilla (Abendroth & Dulk 2011, 248). Esi- miesten ja työkavereiden antama malli, tuki ja ymmärrys lapsiperheeseen liittyviä velvollisuuksia kohtaan ovat avaintekijöinä työn ja perheen yhdistämistä helpottavista tekijöistä (Lämsä ym. 2021; Abendroth & Dulk 2011, 248; Sorsa & Rotkirch 2020, 66; Tammelin & Mustosmäki 2017, 107). Hyvät suhteet perheeseen ja ystäviin, vähäinen määrä konflikteja puolison kanssa kotitöihin liittyen sekä puolison kanssa vastuun jakaminen vaikuttavat myönteisesti työ- ja perhe-elämän tyytyväisyyteen (Abendroth & Dulk 2011, 248; Sorsa & Rotkirch 2020, 73). Sorsan ja Rotkirchin (2020, 70) mukaan suurin ero miesten ja naisten helpottaviksi kokemien tekijöiden välillä on puolisojen keskinäinen vastuu lastenhoidosta. Heidän mukaansa miehistä 44 prosenttia kokee, että työn ja perheen yhteensovittamista helpottaa se, jos lastenhoitovastuu on pääasiassa heidän puolisoillaan, kun naisista näin kokee vain 12 prosenttia. Eroa selitetään sillä, että isä on harvemmin päävastuussa lastenhoidosta.

Joustava työpaikka

Työn ja perheen yhteensovittamista voidaan helpottaa työpaikan tarjoamalla yksilöllisillä joustoilla, erilaisilla työaika- ja työjärjestelyillä sekä esimiesten koulu- tuksilla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022; Tammelin & Mustosmäki 2017, 107). Työn ja perheen yhteensovittamista helpottavista tekijöistä tärkeimpänä sekä naisille että miehille nähdään Sorsan ja Rotkirchin (2020, 70 & 73) mukaan olevan itselle sopivat työajat sekä puolison päivätyö, joustavat työajat sekä mahdollisuus tehdä lyhyempää työpäivää. Työn tekeminen virka-aikaan (esim. kahdeksasta neljään) parantavat työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuutta (Känsälä 2012, 229; Sorsa & Rotkirch 2020, 83). Joustojen suhteen on havaittu sukupuolten välillä eroja: naiset pyrkivät lisäämään työpaikan joustoilla työ- ja perhe-elämän tasapainoa, kun miehet puolestaan käyttävät suurempaa vapautta työssään lisätäkseen työmäärää. Tämä puolestaan voi johtua miesten koke- masta perheen elätysvastuusta. (Hofäcker & König 2013, 1.)

Etätyön mahdollisuus

Lapsiperhekyselyn tulosten mukaan viime vuosina on yleistynyt mahdollisuus tehdä töitä etänä (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 47). Aiemmissä tutkimuksissa on osoitettu Närvin ja Lammi-Taskulan (2021, 29) mukaan etätyön hyvät puolet työn ja perheen tai muun elämän yhteensovittamisessa ja näitä tukevat myös hei- dän tutkimuksensa tulokset tilanteissa, joissa työssäkäyvien vanhempien tukena ovat varhaiskasvatuspalvelut. Kevään 2020 koronapandemian aikaan lapset oli- vat poissa varhaiskasvatuksen palveluista, jolloin etätyö nähtiin enemmän han- kaluutena kuin helpotuksena. Selkeästi etätyön hyötyihin ja haittoihin kytkeytyy aina se, miten hyvin työskentely kotona on mahdollistettu. Myös Känsälän (2012, 215) aineistosta käy ilmi, että etätyön mahdollisuus ei välttämättä helpota per- heen ja työn yhteensovittamista, sillä se voi viedä perheaikaa ja vaikeuttaa työstä irtautumista. Närvin ja Lammi-Taskulan (29, 2021) mukaan isät kokevat etä- työssä hankalaksi esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa he työskentelevät etänä ko- tona äidin hoitaessa siellä samanaikaisesti lapsia.

2.1.3 Työn ja perheen yhteensovittamista haastavat tekijät

Työelämän kiristyminen 1990-luvulta lähtien on merkinnyt sitä, että vanhemmuuden hyvän hoitamisen paineet ovat kovat (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 43). Suomi, Ranska ja Sveitsi ilmoittavat Euroopan maista eniten hankaloittavia tekijöitä työn ja perheen yhdistämisessä ja kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset kokevatkin yllättävän hankalaksi työn ja perheen yhteensovittamisen (Sorsa & Rotkirch 2020, 66–68). Pikkulapsiperheen (perheessä parivuotias) sekä isät ja äidit kokevat työn useammin kuormittavampana kuin miten he kokivat työn ennen lasta (Salmi & Närvi 2017, 49). Myös koulutuksen on nähty heikentävän riskiä onnistua työn ja perheen yhteensovittamisessa, sillä korkeakoulutetut ilmoittivat 30 % alhaisemman luvun saada yhdistettyä työ ja perhe erittäin hyvin verrattuna matalamman koulutuksen saaneisiin (Sorsa & Rotkirch 2020, 83). Lisäksi sukupuolten välillä on havaittu eroavaisuuksia: naisilla työn uuvuttavuus on merkittävin haaste työn ja perheen yhdistämisessä, kun taas miehillä pitkät työpäivät, ennustamattomat työajat sekä pitkät työmatkat haastavat eniten työn ja perheen yhteensovittamista (Sorsa & Rotkirch 2020, 66–68).

Vaativa työ

Etenkin työn vaativuus ja uuvuttavuus korostuvat Suomessa verrattuna muihin tarkasteltuihin maihin. Uupumuksen kokemus työn ja perheen yhteensovittamista hankaloittavana tekijänä on täällä noin viisi prosenttiyksikköä yleisempää kuin EU:ssa keskimäärin (Sorsa & Rotkirch 2020, 69.) Jopa perheystävällisissä mielletyissä työpaikoissa työntekijät asetetaan erilaisten vaatimusten kuten jatkuvan saavutettavuuden ja aikapaineen alle, johtuen nykyisestä työkuulttuurista. Lisäksi etenkin matalapalkkaiset työpaikat ovat vähemmän joustamattomia sekä epävakaita, jolloin ihmisille jää vähemmän aikaa viettää perheensä kanssa. (Greenhouse & Powell 2017.)

Nuorille aikuisille ovat vähäisestä työkokemuksesta huolimatta ominaista korkeat vaatimukset niin työssä kuin usein myös perheessä, mikä voikin selittää työn henkisen kuormittavuuden kokemuksia sekä haasteita työn ja perheen ja muun elämän yhteensovittamisessa nuorten aikuisten osalta (Lindroos ym. 2019,

147). Lapsiperhekyselyyn vuonna 2012 vastanneista työssäkäyvistä vanhemmista selkeä enemmistö kokee työnsä vaativuuden lisääntyneen viime vuosina, mitattiin sitä sitten aikataulujen kiristymisellä, työtehtävien määrän lisääntymisellä, työtahdin tiukentumisella tai henkilöstön vähentymisellä suhteessa työmäärään. Työn vaatimukset ovat pienten lasten vanhemmille ongelmallisia selvästi useammin kuin koululaisten vanhemmille. Äideille ne ovat ongelmallisia merkittävästi useammin kuin isille kaikissa perhevaiheissa ja vaikeimmassa tilanteessa ovatkin pikkulasten äidit. (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 43 & 46.) Toisaalta isien kokemuksia esimerkiksi työuupumuksesta on tutkittu vähemmän kuin äitien. Isien uupumusta tutkittaessa todettiin, että loppuun palaneet isät kokivat ei-loppuun palaneisiin isiin verrattuna enemmän vaatimuksia ja stressitekijöitä työssä, heitä painoivat taloudelliset huolet sekä vaikeudet parisuhteessa ja työn ja perheen yhdistämisessä. Lisäksi he raportoivat enemmän olevansa tyytymättömiä yhteiskuntaan. Kuitenkin yhteistä heille oli ei-loppuun palaneiden isien kanssa se, että voimavaratekijöiksi nousivat kuitenkin lapset, eli arjen perhe-elämän vaikeuksista huolimatta lapset koetaan onnen lähteenä. (Sorkkila & Aunola 2022.)

Yrittäjyys & pitkät työpäivät

Yrittäjät erottuvat muista ammattiasemista työhön liittyvien vaikeuksien suhteen ja heistä reilusti yli puolet kokevat, että työhön liittyy ainakin yksi sellainen vaikeus, joka hankaloittaa työn ja perheen yhteensovittamista (Sorsa & Rotkirch 2020, 67). Yrittäjillä työ ja vapaa-aika ovat vähemmän tasapainossa kuin palkansaajilla, sillä yrittäjillä raja työn ja muun elämän välillä oli epäselvempi, he venyttävät useammin työpäiväänsä ja tuovat ilmi palkansaajia enemmän henkistä kuormittavuutta (Lindroos ym. 2019, 148).

Toisaalta yrittäjät tuovat esille sitä, miten he halusivat yrittäjiksi nimenomaan siitä syystä, että heillä olisi parempi mahdollisuus yhdistää työ- ja perhe-elämä. Kaikki yrittäjät eivät pitäneet uran ja lasten yhdistämistä yhtä mahdotto- mana kuin palkansaajat. (Lindroos ym. 2019, 148.) Yrittäjinä työskentelevät isät

päätyvät Närvin ja Lammi-Taskulan (2021,23) mukaan muita yleisemmin yhdistelemään vaihtelevassa määrin työpaikalla työskentelyä ja etätöskentelyä, mikä voi tuoda myös helpotusta työn ja perheen yhteensovittamiseen. Toisaalta sukupuolten välillä on havaittu eroavaisuuksia siinä, näyttäytykö yrittäjäyys positiivisessa vai negatiivisessa valossa. Käsäsen (2012, 208) aineistosta pystyy havaitsemaan, että miesten yrittäjäyys nähdään enemmän haasteena vapaa-ajan kannalta, kun taas naisten yrittäjäyys näyttäytyy ennemminkin helpottavana tekijänä vapaa-ajan suhteen: naiset osaavat käyttää yrittäjäyteen liittyvää joustavuutta hyödyksi perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa.

Yleisin vaikeus kaikille ammattikunnille ovat pitkät työpäivät. Esimerkiksi yrittäjistä peräti kaksi viidestä kokee, että ne häiritsevät työn ja perheen yhteensovittamista, muista noin neljännes. Samoin työaikojen ennustamattomuus tai vaikeat työajat hankaloittavat noin kahta viidestä yrittäjästä, muista noin yhtä viidestä. (Sorsa & Rotkirch 2020, 67.) Hofäcker ja Königin (2013, 1) mukaan kokonaiskuva on se, että sekä miehillä että naisilla työtuntien suuren määrän lisäksi työajan epäsäännöllisyys ja arvaamattomuus vaikuttavat kielteisesti työ- ja perhe-elämän yhdistämiseen. Toisaalta väestöliiton perhebarometrin mukaan 40 prosenttia isistä ei kuitenkaan tee lainkaan ilta-, yö- tai viikonlopputöitä. Isistä 57 prosenttia tekee vähintään 40-tuntista työviikkoa, eli keskimäärin vähintään kahdeksantuntisia työpäiviä. (Sorsa & Rotkirch 2020.)

2.2 Isien vastuut

2.2.1 Isyys muutoksessa: kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuutta?

Ajatus osallisesta isyydestä alkoi nousta enemmän esille mediateksteissä 2000-luvulla (Kangas ym. 2019). Suomessa naiset käyvät palkkatöissä ihan samalla tavalla kuin miehet ja suomalaismiehet osallistuvat enemmän lastenhoitoon ja kotitöihin kuin isät keskimäärin muualla maailmalla (Tammelin & Mustosmäki 2017, 102). Isien lastenhoitoon käyttämä aika on lisääntynyt samalla, kun äidit ovat lisänneet työhön käyttämänsä aikaa (Ylikännö 2009, 125). Lindroosin ym.

(2019, 146) mukaan sukupuolten välistä tasa-arvoa perheessä kannattaa suurin osa miehistä ja naisista, joskin naiset kuitenkin kannattavat miehiä enemmän, mikä voi osaltaan kertoa nuorten naisten kasvavasta tietoisuudesta tasa-arvokysymyksissä. Ylikännön (2009, 121) mukaan nykyään kuulee puhuttavan ”uudesta isyydestä”, ja isien nähdään osallistuvan koko ajan enemmän äitien rinnalla lasten ja kodin hoitoon. Lisäksi hänen mukaansa isät ovat hiljalleen alkaneet kiinnostua enemmän vanhempainvapaiden pitämisestä, mikä onkin omalta osaltaan luonut kuvaa lastenhoitoon osallistuvimmista isistä.

Toisaalta Lämsä ym. (2021) tuovat esille, että Pohjoismaihin verrattuna Suomalaisen isien osallistuminen perheen asioiden hoitamiseen on edelleen suhteellisen alhainen. Suomalaisista tutkimuksista käy ilmi, että äitien aika on sidottu isiä enemmän perheen tehtäviin, kuten pienten lasten hoitoon, ruoanlaittoon ja aikatauluttamiseen (Tammelin & Mustosmäki 2017, 102). Myös Kangas ym. (2019) tuovat esille, että vaikka median teksteissä näkyy jonkin verran muutosta siinä miten miesten koti- ja työasiat olisivat entistä enemmän tasapainossa, tämä ei kuitenkaan ole se vallitsevin tapa, miten perheissä toimitaan. Monet tutkimukset osoittavat edelleen vanhemmuuden sekä työn ja perheen yhteensovittamisen kysymysten jakautuvan perinteisen selkeästi sukupuolen mukaan (Lindroos ym. 2019, 146).

Tutkimuksista voidaan havaita lukuisia eri syitä sen taustalla, millainen vastuunottaja isästä tulee sekä kodin- että lastenhoidon osalta. Ensinnäkin isän koulutuksella tai työnkuvalla näyttää olevan vaikutus siihen, missä määrin he osallistuvat kotiasioiden hoitamiseen. Kängsälä (2012, 29–30) tuo esille, että korkeammin koulutetut miehet osallistuvat kotitöihin enemmän kuin vähemmän koulutetut miehet, eli korkean koulutuksen on nähty johtavan tasapuolisempaan kotitöiden jakoon. Lisäksi Tammelinin ja Mustosmäen (2017, 106) mukaan ylemissä asemissa työskentelevillä toimihenkilömiehillä on vähentynyt kokemus kotiasioiden laiminlyömisestä vuosina 1990–2013. Ylipäätään sen, että äiti käy töissä kodin ulkopuolella, on todettu lisäävän isän lastenhoitoon käyttämää aikaa. Perheissä, joissa ovat vallalla perinteisemmät näkemykset miesten ja naisten rooleista, äiti on todennäköisemmin lasten kanssa kotona. (Ylikännö 2009, 123.)

Almqvistin ja Duvanderin (2014, 25) mukaan isän hoitovapaan pituudella on vaikutusta lastenhoidon tasapuoliseen jakautumiseen: jos perheen isä pitää pidemmän hoitovapaan lapsen syntyessä, pariskunta jakaa sekä kotityöt että lastenhoidon tasa-arvoisemmin vapaan jälkeen verrattuna pariskuntiin, joissa isä pitää vain lyhyen loman. Lisäksi Närvi (2014, 54) sekä Mykkänen ja Eerola (2014,52) korostavat yhteiskunnan muuttuvien isyysihanteiden vaikuttavan vastuiden ja lastenhoitoon liittyvään jakoon perheissä.

2.2.2 Isät kotitöiden tekijöinä sekä lasten hoitajina ja kasvattajina

Pienen lapsen hoitamiseen liittyy paljon monenlaista tekemistä, kuten vaipan vaihtamista, pesemistä, syöttämistä, nukuttamista, leikittämistä ja pukemista. Lisäksi lastenhoitoon kuuluvat monenlaiset kotityöt, kuten pyykkien pesu ja kodin siivous sekä ruokakaupassa käyminen. (Lammi-Taskula 2004, 184.) Kotitöiden ja lastenhoidon tasapuolisella jakamisella perheen äidin ja isän kesken on myönteisiä vaikutuksia parisuhteeseen ja siten myös koko perheen hyvinvointiin (Taskula & Karvonen 2014, 16).

Isien osuus perheen lasten hoitamisesta, kasvatuksesta ja kotitöiden tekemisestä vaikuttaa yleissilmäyksellä hyvin samansuuruiselta kuin äitien osuus. Nelivuotiaiden lasten vanhemmat kokevat moniin lapsiin liittyvien vastuiden jakaantuvan tasaisesti isän ja äidin välillä (Terävä, Närvi, Lammi-Taskula, Eerola 2022, 142). Närvin ja Lammi-Taskulan (2021, 43–44) mukaan isät kokivat koronapandemian aikana heidän vastuiden kasvaneen: isän etätyöskentelyllä nähtiin yhteys tasaisempaan tai jopa isälle painottuvaan kotityö- ja lastenhoitovastuuseen, vaikka selvimmin vastuu kohdistui vanhempainvapaata pitävälle osapuolelle. Kuitenkin loppuvuodesta 2020 pienten lasten vanhempien työnjako näyttäytyi taas entisen kaltaiselta, jolloin lastenhoitoa ja kotitöitä jaettiin joko melko tasaisesti vanhempien kesken tai äiti teki enemmän kuin isä. Isien puheesta vastuiden jaoista isyyden alkutaipaleilla vauvaperheessä löytyi Mykkäsen ja Eerolan (2014, 53) mukaan kolme ulottuvuutta: vuorovaikutus ja kiintymyssuhde lapseen, kasvatustehtävä sekä taloudellinen vastuu. Käyn seuraavaksi näiden ulottuvuuksien avulla läpi perheellisten vastuiden jakoja tarkemmin.

Kuvio 1.

Isien vastuun elementit Mykkäsen ja Eerolan tutkimuksen mukaan (Mykkänen & Eerola 2014, 53).

Kotityöt

Isien puheiden perusteella kotitöiden tekeminen on osana lapsen perushoitoa (kuvio 1). Mykkänen ja Eerola (2014, 53–58) tuovat esille, että kotitöiden jaossa näkyy nykypäivän jaetun vanhemmuuden ajatus: kotityöt tehdään puoliksi, mutta siinä mitä tehdään voi olla myös sukupuolittuneita jakoja. Voimakkaimmin sukupuolittautuneita kotitöitä ovat edelleen tasa-arvobarometrin mukaan erilaiset huoltotyöt, kuten kulkuneuvojen huoltaminen ja muu huolto, korjaus ja rakentaminen. Näissä vastuun jakaminen puolisoitten kesken on kaikkein vähäisintä, ja ne ovat useimmiten miesten vastuulla. (Attila, Pietiläinen, Keski-Petäjä, Hokka & Nieminen 2018, 100.) Pyykinpesu ja ruuanlaitto jäävät puolestaan usein naisten vastuulle (Lammi-Taskula 2004, 185). Myös uudempi tutkimus tukee tätä tulosta, sillä tasa-arvobarometrin tuloksien mukaan naiset kertoivat olevansa useimmiten vastuussa ruuanlaitosta, pyykinpesusta, silityksestä ja siivouksesta (Attila ym. 2018, 97). Usein tilanteissa, joissa äiti on vanhempainvaapaalla kotona lapsen kanssa, isän vastuulle siirtyy luonnollisesti esimerkiksi ruokaostoksien tekeminen matkalla töistä kotiin, kun taas äiti kotona ollessaan tekee

erilaisia kotitöitä, kuten pyykkäämistä (Lammi-Taskula 2004, 191). Kuitenkin miehet ja naiset kokevat olevansa molemmat myös yhtä usein puolisonsa kanssa vastuussa asunnon siivouksesta, astianpesusta ja päivittäisostosten tekemisestä (Attila ym. 2018, 97).

Lapsiperheissä vastuun jakoon näyttää vaikuttavan puolison työtilanne: jos molemmat puoliset ovat töissä, vastuun jakaminen on puolisoitten kesken tasaisempaa kuin tilanteissa, joissa vain toinen vanhempi on töissä (Attila ym. 2018, 102). Usein päävastuu kotitöistä menee luontevasti sille vanhemmalle, joka on lapsen kanssa kotona vanhempain- tai hoitovapaalla, joskin toinen vanhemmista voi tehdä osansa viikonloppuisin tai työpäivän jälkeen. Usein tilanne on se, että äiti on kotona, jolloin hän huolehtii kotitöistä isää enemmän. On kuitenkin huomattu, että jos isä on hoitanut lasta itsenäisesti vähintään kuukauden olemalla vanhempainvapaalla, työnjako vanhempien kesken on tasaisempaa vanhempainvapaan jälkeen ja silloin myös äidin oleminen päävastuussa kotitöiden tekemisestä on harvinaisempaa. (Lammi-Taskula 2004, 185.)

Hoiva ja kasvatust

Lapsen hoivaaminen on isien puheiden perusteella kotitöiden ohella yksi osatekijä vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteen muodostamisesta lapseen (kuvio 1). Hoivan osalta hahmottui kuva jaetusta vanhemmuudesta, jossa molemmilla vanhemmilla on tärkeä rooli huolehtia lapsista ja kodista (Mykkänen & Eerola 2014, 53–58). Myös Terävän ym. (2022, 142–143) tutkimuksesta käy ilmi, että suurin osa vanhemmista kokee lastenhoidon menevän tasaisesti. Suomalaisista isistä välittyy Mykkäsen ja Eerolan (2014, 53–58) mukaan kuva touhuavista isistä, jotka nukkuvat, kylvettävät, leikkivät ja pelaavat pelejä lasten kanssa. Attilan ym. (2018, 27) tasa-arvobarometrin tuloksien mukaan suurin osa sekä miehistä että naisista katsoi lastenhoidon kuuluvan myös miehille: 88 prosenttia oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, miten miesten tulisi nykyistä enemmän osallistua lastensa kasvatukseen ja hoitoon.

Toisaalta Ylikännö (2009, 125) tuo esille, miten isoimmat erot lastenhoitoon liittyvässä ajankäytössä työssäkäyvillä äideillä ja isillä oli nimenomaan pienten

lasten hoitoon liittyvissä asioissa. Naiset kokevat Attilan ym. (2018, 102) mukaan edelleen hoitavansa miestä useammin perheen lapsia ja niiden asioita, mutta tavallista on myös kokemus jaetusta vanhemmuudesta. Kotitaloudessa, jossa on alle seitsemänvuotiaita lapsia, naisista puolet kertoivat olevansa itse päävastuussa hoitamisesta, kun miehistä vain kaksi prosenttia. Miehet ilmoittivat kuitenkin naisia useammin vastuun jakautuvan tasapuolisesti (Attila ym. 2018, 102.) Vastaajien omien vastuiden korostaminen ja toisen vastuun vähättely on Terävän ym. (2022, 142) mukaan yleistä monissa tutkimuksissa, mikä voikin selittää tätä eroa. On kuitenkin huomattu, että jos molemmat vanhemmat ovat työssä, lastenhoidon vastuu on selvästi tasaisempaa kuin perheissä, joissa vain toinen puolisoista käy töissä. Voidaan siis todeta, että sukupuolten välillä on eroa lastenhoitovastuun jakautumisessa. (Attila ym. 2018, 102.)

Yksi sukupuolittunut selkeä jako lastenhoidon osalta on se, että metatyön tekeminen (esim. lasten asioiden suunnittelu, yhteydet päiväkotiin ja lapsen kaverisuhteiden tukeminen) on sekä isien että äitien mukaan useammin äidin vastuulla. Useammissa lastenhoitoon liittyvissä tehtävissä on harvinaista, että isä olisi siitä useammin tai aina vastuussa, tästä kuitenkin poikkeuksena lapsen kanssa puuhastelu ja leikkiminen. Noin joka kuudes vanhempi toi esille, että isä on se vanhempi, joka pääasiallisesti vastuussa lapsen kanssa puuhastelusta ja leikkimisestä. (Terävä ym. 2022, 143.) Myös Ylikännö (2009, 125) tuo esille, että lasten kanssa leikkimisessä ja ulkoilussa vastuut vanhempien välillä tasaantuvat.

Useissa perhetutkimuksissa on huomattu, että isät kokevat lastenhoidon motivoivampana ja palkitsevampana kuin kotityöt, minkä vuoksi isät enemmän hoitavat lasta kuin tekevät kotitöitä (Terävä ym. 2022, 149). Lisäksi miehistä 31 % kertoivat heillä olevan vastuun lasten harrastuksiin kuljettamisesta, mikä on hieman hieman naisia 27 % useammin, vaikka usein vastuu jaetaan vanhempien kesken (Attila ym. 2018, 102). Myös Terävä ym. (2022, 142-144) kertovat, että isillä on usein lasten kanssa puuhastelun lisäksi päävastuu lapsen päiväkotiin tai harrastuksiin viemisestä: äitien mukaan n. joka viides ja isien mukaan n. joka neljäs isä oli pääasiallisesti vastuussa perheen lasten kuljettamisesta.

Mykkäsen ja Eerolan (2014, 53–59) tutkimuksessa isejä puhututti kasvatuksessa eniten rajojen asettaminen, ja isät saattoivat murehtia olevansa liian lepsuja. Isät näkivät tärkeänä, että perheessä on selkeät yhteiset säännöt. Lisäksi heidän mukaansa iseillä nousee heidän mukaansa äitejä useammin esiin huoli lasten turvallisuudesta.

Taloudellinen vastuu ja yleinen päätösvalta

Mykkäsen ja Eerolan tutkimuksen mukaan taloudellinen vastuu on yksi isien esiin nostama heille kuuluva vastuualue (kuvio 1). Taloudellisen vastuun osalta isät kokevat ristiriitaa perinteisenä nähdyn elättäjän roolin ja lasten hoivaajan välillä: isät haluaisivat viettää enemmän aikaa lapsensa kanssa ja he harmittelevat, että joutuvat olla töiden takia pois kotoa. Lisäksi isät haaveilevat roolien vaihdoista äitien kanssa. (Mykkänen & Eerola 2014, 60–62). Attilan ym. (2018, 26) tasa-arvobarometri kuitenkin osoittaa, miten miesten ensisijaiseen vastuuseen perheen elättämisestä uskoo enää harva. Viidestä vastaajasta neljä vastaajaa oli jokseenkin sitä mieltä tai täysin sitä mieltä, että mies ei ole ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta. Kuitenkin miehet (26 %) kokivat naisiin (15 %) verrattuna useammin, että heillä on naisia suurempi vastuu toimeentulosta. (Attila ym. 2018, 26)

Perheen sisäiseen päätöksentekoon kuuluvat päätökset lasten kasvattamisesta, kotitöiden jakamisesta ja rahan käytöstä. Naiset kokevat hieman miehiä useammin, että heillä on riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa: naisista 75 prosenttia ilmoitti heillä olevan riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa kaikissa asioissa, kun taas miehistä 56 prosenttia kokivat heillä olevan riittävästi valtaa kaikissa asioissa. (Attila ym. 2018, 108.)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvailla nykypäivän isyyttä työn ja perheen yhteensovittamisen ja vastuiden jaon osalta. Näitä ilmiöitä tarkastellaan vauvaperheiden isien näkökulmasta.

Tutkimustehtävä tarkentui kahteen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisia ovat isien kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta?
2. Miten isät kokevat vastuiden jakaantuvan perheessä kotitöissä, lastenhoidossa ja lasten kasvatuksessa?

Tutkimus työn ja perheen yhdistämisestä on tärkeä ja ajankohtainen. Se puhuttaa paljon etenkin perheammattilaisten kesken ja isien näkökulmaa aiheeseen kaivataan. Tutkimuksella tuotetaan uutta tietoa vauvaperheiden isien kokemuksista työn ja perheen yhdistämisestä sekä vastuiden jaoista.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskonteksti

Tutkielma on osana laajempaa kansainvälistä CopaGloba Yhteisvanhemmuuden oppimassa- tutkimushanketta. CopaGloba-tutkimus on vertaileva pitkittäistutkimus, jossa tutkittiin yhteisvanhemmuuden kehittymistä vanhemmuuden siirtymävaiheessa ja selvitettiin millä tavalla esimerkiksi perhe- ja työpolitiikka sekä kulttuurilliset odotukset heijastuvat yhteisvanhemmuuden kehittymiseen vanhemmaksi tulovaiheesta lapsen taaperoiikään saakka. Suomen Akatemian rahoittama pitkittäistutkimus toteutettiin vuosien 2019–2023 aikana. (CopaGloba, https://converis.jyu.fi/converis/portal/detail/Project/30850200?auxfun=&lang=fi_FI)

Tutkimukseni lähestymistapana on laadullinen tutkimus, joka nähdään Tuomen ja Sarajärven (2018, 23) mukaan ymmärtävänä ja pehmeänä ihmistutkimuksena. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin saada lisää ymmärrystä isien työn ja perheen yhdistämiseen ja vastuiden jakoon liittyen. Lisäksi tutkimuksessani on väljästi piirteitä fenomenologishermeneuttisesta tutkimuksesta. Rissasen (2006) mukaan fenomenologishermeneuttisessa tutkimuksessa on tavoitteena tuoda julki ihmisten hyvin erilaisia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä kulloiseenkin tutkimuksen aiheeseen liittyen. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2018, 30) tuovat esille, että fenomenologinen tutkimus on kokemuksen tutkimusta, jossa merkityksellisiä käsitteitä ovat kokemus, yhteisöllisyys ja merkitys. Tutkimuksessani ollaan kiinnostuneita isien omasta kokemusmaailmasta ja siitä, millaisia merkityksiä isät tuovat esille aiheeseen liittyen. Niin tämän tutkimuksen isät kuin ihmiset ylipäättään kuuluvat erilaisiin yhteisöihin ja yhteisöt vaikuttavat aina ihmisten kokemusmaailmaan. Tutkimukseni tavoitteena ei ole löytää universaaleja yleistyksiä vaan ennemmin tutkia isien tämänhetkistä merkitysmaailmaansa, joka onkin Laineen (2010, 31) mukaan fenomenologiselle tutkimukselle tyypillistä.

4.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Tutkimukseen valittiin 46 haastateltavien joukosta 30 paria harkinnanvaraisesti edustamaan paremmin suomalaisvanhempia koulutustaustansa perusteella. CopaGloba-hankkeessa tutkittiin suomalaisten lisäksi australialaisia, japanilaisia ja portugalilaisia vanhempia. Valintakriteerinä oli myös kaupunkiympäristö, eli jätettiin pois joitakin, jotka asuivat maaseudulla. Lisäksi valintakriteerinä oli haastattelun toteutuminen suomen kielellä. Näin ollen tutkittavat ovat neljästä Suomen suurimmasta kaupungista ja koulutukseltaan monen tasoisia, pääosin kuitenkin edelleen korkeasti koulutettuja. Tutkittavilla oli haastattelujen aikaan 1,5-vuotias lapsi ja heidät rekrytoitiin tutkimukseen neuvoloiden kautta. Tutkittavien ikähaarukka oli 23–42 vuotta, joista suurin osa oli 25–35-vuotiaita. Tutkimukseen osallistujista 2/3 olivat naimisissa puolisonsa kanssa. Työtilanteeltaan he olivat pääosin säännöllisessä päivätyössä käyviä työntekijöitä ilman esimiehen asemaa, tosin joukossa oli myös muutama yrittäjä ja esimiesasemassa oleva. Sosioekonomiselta asemaltaan suurin osa oli keskituloisia tai vähän keskituloista paremmassa asemassa olevia.

Tutkimukseen osallistujista käytetään tulosluvussa pseudonyymejä, eli tunnistekoodia. Koska sain aineistoni CopaGloba-hankkeen kautta käyttöön, isät olivat jo valmiiksi pseudonymisoitu litterointeihin. Tulosluvussa käyttämäni tunnistuskoodit muodostin jo valmiiksi pseudonymisoiduista tutkittavista. Tutkimuksessa ei tullut suhdetta haastateltaviin, koska minun ainut yhteyteni haastateltaviin olivat valmiit litteroinnit haastatteluista. Haastattelut kestivät noin tunnin.

Tutkimukseni aineisto kerättiin vuosina 2021–2022. Pandemian takia isille tehtiin yksilöhaastattelut etänä joko video- tai puhelinhaastatteluina. Tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä toimi haastattelu, mikä onkin Tuomen ja Sa-

rajärven (2018, 62–63) mukaan yksi laadullisen tutkimuksen yleisimmistä aineistonkeruumenetelmä kyselyjen ja havainnointien lisäksi. Haastattelu oli puolistrukturoitu, joka on Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2006) mukaan osittain avoin ja osittain etukäteen järjestelty haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa on heidän mukaansa tilaa myös tutkittavien omille ajatuksille ja avoimuudelle, vaikka tutkittaville esitetään haastattelussa etukäteen mietityt kysymykset.

Haastattelu nähdään tyypillisenä tapana kerätä tutkimusaineisto fenomenologisissa tutkimuksissa, ja empiirisissä haastatteluaineistoissa keskeisintä on tutkittavan ilmiön taustamaailman tunnistaminen, sillä se kiinnittää erilaiset käsitykset kohdeilmioon (Laine 2010, 31; Rissanen 2006). Tutkimuksessani tämä tulee esille siinä, miten ilmiötä käsiteltiin laajasti unohtamatta ilmiön taustalla olevia asioita. Tuomen ja Sarajärven (2018, 62–63) mukaan ihmistä on järkevää haastatella, kun halutaan selvittää hänen ajatuksiaan ja toimintaperiaatteitaan. Lisäksi Laineen (2010, 37) mukaan haastattelu on kaikkein laaja-alaisin keino lähestyä ihmisen kokemusmaailmaa. Näiden edellä mainittujen seikkojen vuoksi haastattelu on ollut perusteltu ratkaisu lähteä selvittämään isien kokemuksia. Haastattelun etu on lisäksi sen joustavuus: haastattelija voi aina esimerkiksi toistaa kysymyksen tai selventää haastateltavalle jotakin sanamuotoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62). Myös tämän tutkimuksen haastatteluissa joustavuus tuli esille, kun haastateltavat toivoivat välillä tarkennuksia ja haastattelija toisti heille kysymyksiä.

4.3 Aineiston analyysi

Lähdin analysoimaan aineistoa aineistolähtöisesti, mutta analyysin edetessä luokkien muodostamisvaiheeseen teorian merkitys kasvoi ja aloin tarkastelemaan aineistoani luomani teorian pohjalta. Vuoren (2006) mukaan analyysiä tehdessä käytetäänkin usein sekä aineistolähtöistä että teoriaohjaavaa analyysiä. Teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä on järkevää käyttää silloin, kun haluaa aiemman teorian tukevan ja ohjaavan omaa analyysiä. Teoriaohjaavassa analyysissä

on tunnistettavissa aiemman tiedon vaikutus kuitenkin aiempaa teoriaa testamatta: aiempi teoreettinen ymmärrys saattaa avata erilaisia ajatuksia aihetta kohtaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80 & 127). Omassa analyysiprosessissani aiempi tieto lisäsin ajattelua ja ymmärrystä aihetta kohtaan sekä helpotti analyysin tekemistä esimerkiksi aineiston luokitteluvaiheessa. Vuoren (2006) mukaan teorian ohjattessa analyysiä tutkija valitsee itseä kiinnostavia seikkoja teoreettisen ymmärryksensä pohjalta.

Aloin tekemään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä lukemalla haastattelut huolellisesti läpi ja perehdyin niiden sisältöihin. Ensimmäisenä on tärkeää hahmottaa se, mistä aineisto kertoo ja mitä se sisältää sekä mihin kysymyksiin aineistossa on vastattu (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne, Paavilainen 2014, 124). Lähdin myös itse aineiston yleiskuvan hahmottamisesta liikkeelle ja pyrin käymään aineistoa läpi mahdollisimman avoimin mielin luomatta sen suurempia ennako-odotuksia etukäteen. Ronkainen ym. (2014, 124) mukaan ensimmäisessä vaiheessa onkin tärkeää, että tutkijalla on mahdollisimman vähän ennakkokäsityksiä perehtyessään aineistoon.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 123) mukaan aluksi haastattelut kuunnellaan ja kirjoitetaan auki sana sanalta, mutta koska käytin valmista haastatteluaineistoa, tämä vaihe oli tehty minulle jo valmiiksi. Aineistoon perehtymisen jälkeen aloin karsimaan aineistosta tutkimukseni kannalta epäolennaisia asioita pois, joita aineistossani olikin paljon aineiston laajuuden vuoksi. Jouduin käymään haastattelut kokonaisuudessaan läpi useaan otteeseen ja poimimaan niistä aiheeseeni liittyvää puhetta myös kohdista, joissa keskustelujen keskiössä ei ollut varsinaisesti tutkimusaiheeni. Valitsin analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden, jossa puhuttiin tutkimuskysymysten sisällöistä. Näin sain mahdollisimman monipuolisen kuvan isien näkemyksistä. Tämä sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on Tuomen ja Sarajärven (2018, 123) mukaan aineiston pelkistämisen vaihe, jota toteutin heidän esille tuomaan tapaan yliviivaamalla aineistosta samalla värillä kaikki keskenään samoja teemoja käsittelevät kohdat. Tämän jälkeen siirsin värikoodatut alkuperäisilmaisut taulukkoon siten, että samankaltaiset ilmaisut

olivat taulukossa allekkain. Lopuksi tiivistin vielä niiden pääsanoman pelkistetyksi ilmaukseksi (taulukko 1), kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 123) ohjeistavat.

Kun olin pelkistänyt alkuperäisilmaukset, aloin etsimään niistä lisää samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia, joita ryhmittelemällä allekkain muodostin alaluokat (taulukko 1). Tässä kohtaa on Vuoren (2006) mukaan tärkeää olla hukkumatta yksityiskohtiin, vaan aineiston sisäisen vertailun avulla pyritään löytämään yleisempiä johtopäätöksiä. Tällä hän tarkoittaa nimenomaan sitä, että kiinnitetään huomiota aineistoyksiköiden välisiin samankaltaisuuksiin ja eroihin. Tämä sisällönanalyysin toinen vaihe on Tuomen ja Sarajärven (2018, 124–125) mukaan aineiston ryhmittelyä, jossa alaluokat nimetään käsitteellä, joka kuvaa sen sisältöä mahdollisimman hyvin. Jäsentelyn huomioiminen on Ronkaisen ym. (2014, 124) mukaan tärkeä osa analyysiprosessin toista vaihetta, joten siihen oli hyvä käyttää aikaa. Huomasin aineistoni tiivistyvän tässä kohtaa paljon, mikä onkin Tuomen ja Sarajärjen (2018, 124–125) mukaan perusteltua, kun yksittäiset ilmaukset sisällytetään yleisempiin ilmauksiin.

Taulukko 1.

Esimerkki tutkimusaineiston pelkistämisestä ja alaluokkien muodostamisesta.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
” Tosin tuota tytär nyt ei oo sil- lee, ei oo ihan täyspäiväisesti hoidossa, että se on nyt se alle seittemän tuntia se, niin sitten me vekslataan näitä töitä vähän sen mukaan, kun meillä on jous- tavat työt”	Tytär on hoidossa alle seitte- män tuntia, jolloin vanhem- mat vekslaavat omat työajat, kun on joustava työ.	Joustavat työajat mahdollista- vat töiden vekslaamisen lap- sen aikataulujen mukaan.
”Ja yritän olla perheen tukena sitte aina töiden jälkeen, ja sil- lon ku tein kuustuntista, niin	Isän kuustuntinen työaika tarjoaa lisää aikaa perheelle ja mahdollistaa kumppanille vapaa-aikaa.	Lyhennetty työaika mahdol- listaa enemmän perheaikaa.

nimenomaan sen, pääosin käy-
tin sen ylimääräisen ajan just
perheen hyväksi ja tuin sillä ta-
valla, että kumppanikin pääsee
sit tekee jotain muutaki ku pel-
kästään lasta hoitamaan.”

”...mutta koska oon tässä etä-
töissä, niin pystyn osallistu-
maan työpäivän sivussa kodin
askareisiin. Jos miettii töitä, niin
se että mä teen etätoimistolla
kotona töitä, niin se on kulta-
reunus koko korona-ajassa, että
pääsen olemaan mukana tässä
kotona ja osallistumaan hom-
maan. Se on mahtavaa.”

Etätöitä tehdessä pääsee
osallistumaan sivussa kodin
askareisiin ja olemaan mu-
kana ja osallistua enemmän
kotona.

Etätö mahdollistaa osallistu-
misen perhe-elämään.

Aineiston analyysin viimeisessä vaiheessa pyrin jäsentelemään muodostu-
neita alaluokkia vielä yläluokiksi, pääluokiksi ja yhdistäviksi luokiksi (taulukko
2). Tässä vaiheessa sain pääluokiksi esimerkiksi erilaisia työn ja perheen yhteen-
sovittamista helpottavia tekijöitä, kuten puolison tuki sekä lapsen positiiviset
ominaisuudet (taulukko 2). Tämä vaihe on Tuomen ja Sarajärven (2018,124–125)
mukaan aineiston käsitteellistämistä, jossa muodostetaan teoreettisia käsitteitä
erottelemalla tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. He tuovat esille, miten ai-
neiston käsitteellistämistä jatketaan niin kauan kuin se on mahdollista pitäen
koko ajan mielessä se, ettei aineisto muuttuisi liikaa alkuperäisdatasta. Palasin
alkuperäisilmauksiin koko luokittelun ajan säännöllisesti ja varmistin, että en ole
ajautunut liian kauaksi niistä. Säilytin kaikki alkuperäiset tiedostot, jotta pystyin
aina halutessani palaamaan edelliseen vaiheeseen.

Taulukko 2.

Esimerkki tutkimusaineiston ryhmittelystä alaluokista pääluokkiin.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Puolison antama positiivinen palaute lisää tyytyväisyyttä	Tuki, lohdutus, luottamus	Puolison tuki
Puolison kanssa tuetaan hetkissä, joissa on raskasta ja kiirettä		
Luottamus kaikessa tekemisessä		
Hommat sujuu paremmin kun lapsi nukkuu hyvin, on hyväntuulinen ja terve	Lapsi nukkuu hyvin Lapsi on hyväntuulinen ja terve	Lapsen positiiviset ominaisuudet
Helppo lapsi, mikä ei tuo lisää haasteita	Helppo lapsi Ei koliikkeja	
Vauva-arki ollut helpompaa kuin luuli, ei koliikkeja,		

4.4 Eettiset ratkaisut

Haastattelutilanteessa noudatettiin monenlaisia eettisiä periaatteita, kuten luotamuksellisuutta, tietoturvallisuutta, nimettömyyttä ja tunnistamattomuutta sekä vapaaehtoisuutta. Ronkainen ym. (2014, 126) tuovat esille, miten aineistoa ei saa kerätä tutkittavien tietämättä ja tutkimukseen osallistumisen täytyy olla

vapaaehtoista. Tässä tutkimuksessa haastattelujen aluksi tutkittavia muistutettiin heidän vapaaehtoisuudestaan ja siitä, miten tutkimukseen osallistuminen on aina mahdollista keskeyttää, sekä haastattelukysymyksiin voi jättää vastaamatta. Lisäksi haastattelun aluksi haastateltavien kanssa käytiin läpi tietosuojailmoitus ja tiedote. Ronkainen ym. (2014, 152) mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellisyys ja tarkkuus tutkimuksen kaikissa eri vaiheissa, kuten tutkimustyössä, tulosten esittämisessä ja tallentamisessa. Olen pyrkinyt tähän myös itse tietoisesti jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

Aineistoa säilytettiin koko tutkimuksen tekemisen ajan yliopiston U-aseamalla. Kun sain litteroidut haastattelut käsiini, ne olivat nimettömiä ja tunnistamattomia, sillä aineistosta oli poistettu tunnistetiedot litteroinnin yhteydessä. Aineistoa käsiteltiin niin, että haastatteluun osallistuneiden henkilöllisyyksiä ei tuotu esille. Sekä tutkittavien anonymisointi että aineiston luotettava säilyttäminen ovat molemmat Ronkaisen ym. (2014, 127) mukaan kaksi olennaista asiaa, jotka täytyy ottaa tutkimusta tehdessä huomioon. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa puhutaan tutkijan positiosta, eli hänen suhteestaan tutkittaviin ja tutkimuksen kohteisiin (Ronkainen ym. 2014, 71–72). Minulle ja tutkittaville ei tullut minkäänlaista suhdetta, koska käytin valmista aineistoa enkä esimerkiksi itse haastatellut tutkittavia.

Lisäksi olennaista on ottaa huomioon Ronkaisen ym. (2014, 131) mukaan se, etteivät omat tulkinnat kävele aineiston ylitse. Myös Laine (2010, 34) korostaa, miten tutkimusta tehdessä tulee olla kriittinen ja reflektiivinen: pitää olla tietoinen omasta ihmiskäsityksestä ja ennakkoluuloista, jolloin pystyy tarkastelemaan niiden mahdollisia vaikutuksia omiin tulkintoihin. Omat ihmiskäsitykset ovat voineet vaikuttaa joihinkin tulkintoihin, mutta analyysissä pitäydyin tekstin tuottamissa sisällöissä ja pyrin tarvittaessa tietoisesti kyseenalaistamaan omia ajatuksiani ja pysähtymään näiden asioiden äärelle. Tutkimuksen valmistuttua tutkimuksen tekijä on sitoutunut hävittämään käytössään olevan aineiston asianmukaisella tavalla.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset tutkimuskysymysten mukaisesti. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen tuloksia liittyen isien työn ja perheen yhteensovittamiseen, työn ja perheen yhteensovittamista helpottaviin ja haastetta aiheuttaviin tekijöihin sekä isien vanhempainvapaisiin. Toisessa alaluvussa käsittelen tuloksia isien vastuista kotitöiden sekä lasten kasvatuksen ja hoidon osalta.

5.1 Vauvaperheiden isien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta

5.1.1 Yleiskuvaus työn ja perheen yhdistämisestä

Isien vastauksissa korostui se, että työn ja perheen yhdistäminen nähtiin rankkana, mutta kuitenkin positiivisena asiana. Lapsen kautta isät pystyivät unohtamaan työhön liittyvää huolta ja stressiä ja lapsen koettiin tuovan paljon iloa arkeen. Muutamat isät toivat myös esille sitä, miten lapsen myötä oma suhtautuminen työelämään on muuttunut siten, ettei työ ole enää elämää määrittelevin tekijä.

”Kyllähän se tekemistä riittää, mutta vaikka onkin välillä rankkaa, nii kyllä mä sanoisin, et se on silti se paras juttu siinä se pikkutyttölapsi, että kaikki huolet häviää, ku se sieltä aamulla heräilee ja naureskelee, että kyllä se on siistii. Mä oon ainaki ollu ihan fiiliksissä että...” (Isä29)

Haastateltavat toivat esille, että arki vaatii paljon työtä, suunnittelua, sopeutumista ja pitkäjänteisyyttä. Asioiden sopiminen etukäteen ja kalenterin käyttö on tuttua. Tekemiseen on tullut tehokkuutta, jota ei ehkä ole ollut aiemmin. Isät kuvailivat arjen olevan kiireistä ja aikataulutettua sekä enemmän rutiininomaista kuin arki ennen lasta. Etenkin niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat olivat palanneet jo takaisin työelämään, korostui aikatauluttaminen ja rutiininomaisuus.

”Noh, kyllähän se aika hektistä on. Aika hektistä ja aika aikataulutettua. Varsinkin nyt muutaman viime viikon ajan, kun lapsen äiti on myös aloittanut työelämässä, niin se on omia haasteita myös tuonu sitten tuohon aikataulutukseen, että kun molemmat ollaan täyspäiväisesti töissä. Mutta ihanaa, antosaa. Uuen oppimista kaikilla meillä kolmella.” (Isä26)

Isien vastauksissa korostui myös ajan puute, ja sen koettiin vaikuttavan useisiin elämän eri osa-alueisiin. Useat isät toivat esille sitä, miten lapsen hoitamiseen menee kaikki vapaa-aika, ja aikaa ei ole hirveästi työn lisäksi muuhun. Aina ei ole myöskään mahdollisuutta palautua työpäivän jälkeen.

”No, se on aika semmosta kiireistä ehkä, no, niin, semmosta peruserhearkea. Ja aika lailla se lapsen arki täyttää sitten noi päivät, että lapsen kanssa touhutessa menee sitte kaikki melkeen vapaa-aika, millo ei töissä käy, että, tai harrastuksissa.” (Isä7)

Isät selkeästi kaipaavat haastattelun perusteella lisää aikaa päiviinsä. Myös päivien toistuminen samankaltaisina nousi esille isien vastauksissa. Lisäksi esillä oli kokemus väsymyksestä ja epätasapainoisesta arjesta ja muutamien isien kokemus tämänhetkisestä elämästä olikin vain selviytymistä päivästä toiseen. Toisaalta elämän nähtiin jatkuneen myös hyvin samanlaisena lapsen syntymän jälkeen, eivätkä kaikki isät kokeneet joutuvansa luopua omista tekemisistään lapsen vuoksi.

5.1.2 Työn ja perheen yhdistämistä helpottavat tekijät

Vauvaperheiden isien haastatteluissa isät toivat esille erilaisia tekijöitä, jotka helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista.

Työssä olevat tekijät:

Työn muoto, kuten **etätyön** mahdollisuus nähtiin helpottavan työn ja perheen yhdistämistä monin tavoin: isien kokemusten mukaan etätyö tuo enemmän aikaa perheelle ja lapselle, kun aikaa ei mene esimerkiksi työmatkoihin. Lisäksi

etätyö mahdollistaa perheen kanssa vietetyn ajan sekä osallistumisen lapsen hoitoon kesken työpäivän.

”...mutta koska oon tässä etätöissä, niin pystyn osallistumaan työpäivän sivussa kodin askareisiin. Jos mietti töitä, niin se että mä teen etätoimistolla kotona töitä, niin se, että pääsen olemaan mukana tässä kotona ja osallistumaan hommaan. Se on mahtavaa.” (Isä14)

Myös **yrittäjyyden** nähtiin helpottavan työn ja perheen yhdistämistä samankaltaisista syistä kuin etätyön: pystyy auttamaan kotiaskareissa ja olla lapsen kanssa kesken työpäivän. Sen myös mahdollistaa urheilun kesken työpäivän ja sen koettiin vähentäneen työhön käyttämää aikaa, jolloin aikaa jää enemmän kotiin.

”Mä yrittäjänä teen siis töitä, niin pystyy ite vaikuttamaan tosi hyvin niihin toteutuneisiin työtunteihin. Mut muuten mä kyllä sanoisin niin, että tää tavallaan työtilanne, että tekee yrittäjänä, niin tavallaan mahdollistaa. Se on 95 % positiivisia asioita aiheuttava tekijä nimenomaan siinä työn ja perheen sovittamisessa.” (Isä5)

Työmuodon lisäksi työpaikkaan liittyvät ominaisuudet, kuten **joustavuus** koettiin helpottavan esimerkiksi lapsen hoidon ja muiden menojen järjestämistä, kun ei ole tiukkaa työaikaa. Lisäksi liukuva työaika koettiin etuna tilanteissa, joissa on nukkunut yön huonosti. Ylipäätään joustava työ ei kuormita isien mukaan muuta arkea. Muutamat isät nostivat esille myös **lyhennetyt työpäivät tai työviikot**, jotka helpottavat työn ja perheen yhdistämistä tuomalla lisää aikaa perheelle.

Lisäksi muutamit yksittäiset isät mainitsivat **työpaikan kulttuurin** voivan helpottaa yhteensovittamista esimerkiksi siten, että työpaikalla vallitsee vanhemuuspositiivinen ilmapiiri, jossa ymmärretään lapsiperheitä.

”...ehkä just kun itse on siellä omassa työympäristössä ja siel on hirveen semmonen vanhemuuspositiivinen meininki.” (Isä21)

”...mutta toisaalta myös semmonen ihan vaan, kun meillä lapsi on ollut, niin jotenkin... mun-kin työpaikalla kaikki on ollut jotenkin hyvin ymmärtäväisiä monen asian suhteen. Että vaikka tullut vähemmän tehtyä töitä tai joku projektiraha jäljessä. Niin tavallaan kuitenkin sellasta hyvin ymmärtäväisyyttä on tullut myös sitä kautta.” (Isä1)

Isät toivat myös yksittäisinä mainintoina esille työn ja perheen yhdistämistä tukevana tekijöinä esimerkiksi työkavereiden antaman henkisen tuen, samanlaisten kokemusten jakamisen, keskustelujen, kannustuksen sekä vinkkien jakamisen.

Perheessä ja kotona olevat tekijät:

Toimivan yhteistyön ja kommunikaation sekä yhteisen **huumorin** itsensä ja puolison välillä nähtiin helpottavan arjen sujumista monella tapaa, etenkin tilanteissa, joissa molemmat vanhemmista ovat kokopäivätyössä. Lisäksi puolisoilta saatu **lohdutus** ja **tuki** sekä **taito ottaa tilanne haltuun**, kun huomaa toisen olevan väsynyt, koettiin erityisen tärkeänä. Yksittäinen isä mainitsi puolison toimivan myös huolehtijana sen suhteen, että ei tee liikaa töitä ja elämä pysyisi tasapainoisena

”...että miten hän sen teki ja tuota tai sitten no aina on tukena, et voi kertoa että oli vaikka, jos sitten jossain vaiheessa ollu vastuussa siitä, että yöllä käy kattoo sitä jos se herää ja sitten aamulla kertoo, että olipa surkea yö, niin ihan vaan tämmöstä lohdutusta ja kun on ollut vaikeeta tai raskasta semmosta tukea.” (Isä3)

Lisäksi **lapsen liittyvät positiiviset** ominaisuudet, kuten lapsen hyväntuulisuus, hyvät unenlahjat ja hyvä terveys tukevat isien mukaan arjen sujumista. Lapsen kautta tulleet rutiinit koettiin myös pääosin positiivisinä arkea sujuvoitavina asioina. Haastateltavat toivat ilmi myös **omia luonteenpiirteitä tai ominaisuuksia**, jotka ovat helpottaneet yhteensovittamista. Näitä olivat esimerkiksi: kärsivällisyys, joustavuus, energisyys, sopeutuvuus (esim. taito osata luopua asioista, joita ei elämäntilanteen vuoksi kerkeä tekemään), kekseliäisyys

(esim. yhdistää liikkumisen työpaikalle kulkemiseen) sekä asennoituminen (esim. ei liikaa odotuksia).

”Muistelin, että tämä oli se minun asennoituminen siihen, että en asettanu mitään odotuksia, vaan otin sen perhe-elämän ja vanhemmuuteen kasvamisen niin, sillä tavalla kuin se tulee ja siten sopeudun siihen tilanteeseen sillä hetkellä.” (Isä14)

Ympäristössä olevat tekijät:

Niissä perheissä, joissa lapsi oli aloittanut päiväkodin, isät kokivat myös **toimivan päiväkodin** ja **halpojen päiväkotimaksujen** tukevan työn ja perheen yhteensovittamista. Lapsen ollessa päiväkodissa pystyy työpäivän ajan keskittymään työasioihin. Lisäksi lähes jokaisessa haastattelussa tuotiin esille edes jonkinlaisen **tukiverkon merkitys**, joista erityisesti isovanhempien tarjoama apu korostui.

”... Silleesti on saatu apua, että siellä isovanhemmilla käypi. Isovanhemmat, ne saattaa sitte ottaa lapsen ja niinku viiiä hoitoon.” (Isä12)

”No siis mehän asutaan nyt mun vanhempien yläkerrassa, et se kyllä aika paljon auttaa siinä. Ja justiin mahdollistaa sen, että pystyy vähä harrastamaan ja vähän tekee remonttia ja vähän käymään töissä ja sitte vähän olemaan lapsen kanssa.” (Isä11)

Lisäksi arvokkaana koettiin **vertaistuki** samassa tilanteessa olevien sisaruksien ja ystävien kanssa. Muutamat mainitsivat myös terapian avun parisuhteeseen ja ylipäättään arjen helpottamiseen, kun saa kommunikaatioapua ja omia murheita purettua.

5.1.3 Työn ja perheen yhteensovittamista haastavat tekijät

Vauvaperheen isät toivat esille myös paljon arkea raskauttavia tekijöitä, jotka liäsivät epätasapainon kokemista työn ja perheen yhdistämisessä.

Työssä olevat ominaisuudet, jotka haastavat:

Työ näyttäytyi usein haasteellisena. Esimerkiksi **etätyön** nähtiin sekä helpottavan, että toisaalta vaikeuttavan arkea: isät kertoivat, miten etätyön tekeminen aiheuttaa vaikeutta löytää tasapaino työn ja perheen yhdistämiseen. Kun työn ja vapaa-ajan käsite on häilyvä, ei tiedä milloin on töissä ja milloin vapaa-ajalla ja se on väsyttävää. Lisäksi kun työ joustaa paljon ja jos kotona tarvitaan paljon apua työhömmit eivät etene ja sen nähtiin turhauttavan.

”Jaksamisen ääri rajoilla menty välillä. Varsinkin ite ku oon kuitenkin semmonen, et vaik mä oon töissä, ku mä oon kotona, ni mä oon sen tyyppinen kuitenkin ihmisenä, että mä osallistun ja autan koko ajan sitten kuitenkin sen mukaan, mikä mun tilanne on. Niin se on vähän hidastanu omaa työntekoo ku oon sitte tehny sitä, et okei, ei ollu mitään niin tärkeitä tänään, ni mä autan nyt sitte kotitöiden kanssa ja lastenhoidon kanssa ja näin. Niin sit se menee semmoseks multitaskaamiseksi ja joka suuntaan sähläämiseks. Et mikään ei oikein onnistu kunnolla ja sit loppujen lopuks turhautuu ja väsy.” (Isä27)

Osa tutkittavista koki sekä oman, että puolison **haastavan** ja **kuormittavan** työnvaikeuttavan työn ja perheen yhteensovittamista. Haastavasta työstä nähdään vaikeana olla pois, se kuormittaa, vie aikaa läsnäololta ja vähentää jaksamista. Muutamit tutkittavat toivat esille myös sitä, miten **yhteiskunnan työkeskeisyys** haastaa ja vaikeuttaa työn ja perheen yhdistämistä: useasti työ ja perhe ikään kuin sotivat toisiaan vastaan.

”Toki välillä on näitä aikatauluhaasteita, ihan puolisolllakin on, kun molemmilla on tosiaan haastava työ.” (Isä17)

”Tuo on pähkinänkuoressa niin yhteiskunnan työkeskeisyys tuottaa haasteita. Ongelma ei oo silleen, että vanhempia tuettais huonosti vaan ehkä enemmän se, että yhteiskunta on niin työkeskeinen.” (Isä22)

Työajat myös haastavat, jos esimerkiksi joutuu paikkaamaan lapsen tai omia sairauspoissaoloja viikonloppu- tai iltatöillä. Lisäksi isien mukaan haastetta tuovat ylityöt tai työ, jossa on töissä tavallaan 24/7. Nämä kaikki tekevät sen, että ei voi

osallistua samalla tavalla esim. lapsen hoitoon ja arki tuntuu raskaalta. Muita yksittäisiä työssä olevia haastetta tuovia seikkoja olivat työreissut, opinnot, työharjoittelu ja uusi työ.

”...niin reissaamiseen menee aina aikaa ja sitte ne on semmonen extrakuormittava tekijä tavallaan itselle, koska joutuu tekeen töitä ja olemaan tienpäällä. Tavallaan, et se rasittaa sitä normaali työntekoa enemmän, mut sit siinä tulee myöski se, että tavallaan se on vaimolleki rasittavaa, koska hänellä ei tuu sitä normaalia tavallaan arkipäivän palautumista siellä illalla.” (Isä5)

Lisäksi yksittäisinä huomioina tuotiin esille yhteiskunnallisempi näkemys, jonka mukaan Suomi ei ole kaikkein perheystävällinen maa ja työpaikoilla huomioidaan liian vähän perheellisiä.

Perheessä olevat haastetta aiheuttavat tekijät:

Isät toivat ilmi erilaisia perheeseen liittyviä tekijöitä, jotka haastavat työn ja perheen yhdistämistä. Monet **lapsen toimintaan** liittyvät negatiiviset asiat haastavat työn ja perheen yhdistämistä. Useat isät painottivat etenkin vauvan ensimmäisten kuukausien olevan raskaita: nukuttiin huonosti, kun vauvalla oli koliikkia ja muita terveysongelmia. Lisäksi haastetta toivat vauvan hampaiden tekeminen, huonot yönunet, unikoulun pitäminen sekä sairastelu. Isät kokivat raskaana sen, että työstä oli vaan pakko selviytyä, vaikka takana olisi todella lyhyet yönunet tai lapsen sairastelun takia lapsi ei pääse päiväkotiin, jolloin oma työnteko ei onnistu.

”...just et se, että meillä esimerkiks, ku lapsi itkee hampaita öisin, niin yönunet jää välillä vähän päälle. Mun pitäis jaksaa sillä vähäisillä yönunilla selvitä työpäivästä.” (Isä27)

Myös **omat terveyshuolet** ja **väsymys** haastoivat arjen sujumista. Päivät koettiin raskaina, kun ei saa öisin nukuttua tarpeeksi ja välillä olo on väsynyt koko ajan. Omat terveysongelmat, iso univaje, stressi ja uupumus koettiin haasteina. Yksi haastateltava jäi töistä kokonaan pois uupumuksen vuoksi. Myös **puolison ter-**

veyden tila ja kova työnteko haastavat arjen sujumista. Isät toivat esille tilanteita, joissa puolisoilla on vähäiset voimavarat selviytyä lapsen kanssa, jolloin isä joutuu ottamaan enemmän vastuuta. Haastetta toi myös se, jos puoliso opiskelee iltaisin tai tekee paljon töitä.

”No siis enemmän tai vähemmän vahva väsymys tossa koko ajan.” (Isä18)

”Et niin mul tuli terveysongelmia siinä lapsen syntymän ympärillä. Varmaan laukes siitä elämäntilanteen muutoksesta, niin mä oon puol vuotta ollu vaan sängyn pohjalla.” (Isä22)

Ympäristössä olevat haastetta aiheuttavat tekijät:

Tukiverkkojen puute ja isien kokema vahva eriarvoisuus niihin liittyen näytettyivät yhtenä haasteena työn ja perheen yhteensovittamisessa. Yksittäiset isät esittivät, ettei yksinkertaisesti ole samassa tilanteessa olevia ystäviä, jolta saisi vertaistukea. Lisäksi muutamat isät kokivat, etteivät viitsi kuormittaa muita. Tukiverkon puutteelle isät toivat esille monia syitä, kuten sen, että omat isovanhemmat ovat vielä itse työelämässä tai ovat niin iäkkäitä, ettei heiltä viitsinyt kysyä apua. Lisäksi osa isistä kertoi isovanhempien tai muun hoitoavun asuvan kaukana.

”Et vaik mun äiti on vielä työelämässä osa-aikaisesti tai tämmösellä osa-aikaisella eläkkeelle ja näin, mutta on silleen, et ku hoitaa sen työviikon, niin kyllä hänen voimat on aika lailla sit siinä. Että ei vois kuvitellakkaan, että antas heille lasta hoitoon tässä vaiheessa.” (Isä13)

”Meillä toi tukiverkko on enimmäkseen täysin toisessa kaupungissa, niin se tarkoittaa sitä, että sitä on pakko jaksaa keskenään.” (Isä18)

Työn ja perheen sujuvaa yhteensovittamista koettiin haastavan myös erilaiset **päiväkotiin** liittyvät seikat, kuten päiväkodin huono sijainti suhteessa omaan asuntoon sekä se, että päiväkotipaikka on vaikea saada. Yksi isä mainitsi myös päiväkotien huonon resurssitilanteen, jonka vuoksi lapsi haluttaisiin saada hoitoon perhepäivähoitajalle, mutta niitä on nykyään huonosti saatavilla.

”...Ja ne oli kaikki (päiväkodit) sijoitukseltaan silleen vähän niinku vaikeissa paikoissa meille. Et just toi, et eipä niitä perhepäivähoitajia oikeen ees oookkaan.” (Isä10)

”...että päiväkotipaikkoja on tosi hankala saada” (Isä13)

Yksittäisinä mainintoina isien vastauksissa tuli esille myös muita arkea kuormittavia tekijöitä, kuten remontti ja talon rakentaminen. Kokosin loppuun vielä työn ja perheen yhdistämistä helpottavat ja haastavat tekijät taulukoksi (taulukko 3), jossa ne on jaoteltu työssä, perheessä ja ympäristössä oleviin tekijöihin.

Taulukko 3.

Työn ja perheen yhteensovittamista helpottavat ja haastavat tekijät vauvaperheiden isien kokemuksen mukaan.

	Helpottavat tekijät:	Haastavat tekijät:
Työssä	Etätyö, yrittäjäyys, lyhennetyt työpäivät tai -viikot, työpaikan joustavuus sekä perhepositiivinen kulttuuri.	Etätyö, haastava/kuormittava työkuva, yhteiskunnan työkeskeisyys, haastavat työajat.
Perheessä	Puolison tuki, terve ja hyvinnukuva lapsi, omat edesauttavat luonteenpiirteet (esim. joustavuus).	Liian vähän unta, puolison, lapsen tai omat terveyshaasteet, puolison haastava työ/tekee liikaa töitä, ei aikaa palautumiselle.
Ympäristössä	Hyvät tukiverkot, toimiva päiväkotiyhteys, vertaistuki, ammattiapu.	Tukiverkkojen puute, päiväkotiin liittyvät haasteet,

5.1.4 Isien vanhempainvapaat

Vanhempainvapaiden pitäminen

Isät pitivät hyvin erimittaisia vanhempainvapaita, mutta kuitenkin suurin osa iseistä piti edes lyhyen vapaan. Pieni osa oli jakanut vanhempainvapaiden pitämisen puoliksi puolison kanssa. Toisaalta usea isä mainitsi pitävänsä lyhyen vapaan lisäksi hoitovapaata pisimmillään puoli vuotta ja yleisimmin muutaman kuukauden. Muutama isä kävi osan viikosta töissä, ja osan vietti kotona lapsen kanssa ja käytti tällä tavalla vanhempainvapaitaan. Kaikissa tapauksissa kuitenkin nainen piti suurimman osan vanhempainvapaista.

Vanhempainvapaiden kokeminen

Suurin osa haastateltavista koki Suomen perhevapaamallin hienona asiana ja tärkeänä pidettiin sitä, miten kummalla tahansa vanhemmista on mahdollisuus jäädä kotiin hoitamaan lasta vanhempainvapaalle. Kuitenkin tässä saatettiin nähdä ongelmakohta: isät tienaa yleisesti perheissä enemmän, jolloin puolisoista hyvätuloisempaa miehen ei kannata jäädä kotiin lapsen kanssa, koska silloin perhe kokisi isomman tulomenetyksen. Tämä ei siten kannusta isejä pitämään pitkiä vanhempainvapaita. Vanhempainvapaiden pitämiseen tuotiin esille muutosehdotus, jossa perheen tulonmenetyksellä olisi sama, jäisi vapaille sitten kumpi tahansa vanhemmista.

”... tai mun mielestä sen pitäisi olla, niin että ihan sama kumpi on poissa tai vapaalla, niin se tulonmenetyksellä olisi sama, että se vanhempainvapaa korvaus ois jotenkin yhteenlasketuista tuloista laskettu tähän tai näin edes päin, että se että lähtökohtaisesti se on vähemmän houkuttelevaa, että se hyvätulonen on kotona, joka keskimäärin on enemmän mies kuin nainen, niin se yhteiskunnan osalta selkeästi heikentää vanhempien tasavertaisuutta lasten hoidossa ja sitä kautta yhteispelejä.”
(Isä3)

Vaikka suurin osa iseistä koki vanhempainvapaat hyvinä, toisaalta isien vastauksissa nousi esille myös vanhempainvapaiden pitämiseen liittyviä jännitteitä. Yhteiskunnan työkeskeisyyden nähtiin asettavan paineita palata lapsen syntymän jälkeen mahdollisimman nopeasti takaisin työelämään. Lisäksi isien mukaan myöskään tuen pienuuden ei koeta kannustavan jäämään kotiin pitkäksi aikaa.

”...että kyl se jotenkin vähän tai on semmonen aika suuri paine palata töihin jokseenkin ennen aikaisesti vois sanoo.” (Isä22)

”Ja se, mikä on toisaalta ollu osittain hyvä, on tää Suomen hoitovapaajärjestelmä ja miten paljon se sallii ottaa sitä aikaa lapsen kanssa niin, että työnantaja ei voi sitä estää. Sit taas samaan aikaan sehän on aika iso taloudellinen hitti perheille, oli se nyt kumpi tahansa, joka käyttää sitä vapaata. Et se on vähän semmonen kakspiippunen juttu sekkin. Et toisaalta se on hienoo, et sitä mahdollisuutta annetaan, mutta ainakin meillä se hitti oli aika iso verrattuna siihen, että mitä ois palkkaa saanu. Et sinänsä siinä on puolensa ja puolensa.” (Isä17)

Isien mukaan jo voimaan tullut perhevapaauudistus ei tule välttämättä pidentämään isien vanhempainvapaiden pitämistä, koska edelleen täytyy miettiä tarkkaan, kumpi vanhemmista pystyy rahallisesti jäämään kotiin pitämään vanhempainvapaita.

Asenteet isien vanhempainvapaiden pitämistä kohtaan

Useat haastateltavat kertoivat, että yhteiskunnassa on selkeästi huomattavissa kannustus isejä kohtaan pitämään pidempiä vanhempainvapaita. Ylipäätään asenteet isyyttä kohtaan näyttävät Suomessa heidän mukaansa edistyksellisinä: täällä arvostetaan osallistuvia, tunteita näyttäviä ja isyydestä nauttivia isejä.

”No ehkä varsinkin nyt se on noussu se asenne, että kannustetaan enemmän siihen, että isienkin ois ihan hyvä olla kotona justinsa pitempi aika, mut se on just hyvä. Ja sitä pitäis nimenomaan ainaki korostaa.” (Isä6)

”Kyl mä koen, joo, että ei enää oo, että on pitkälle tultu siitä kun isät oli töissä ja äitit kotona ja hoitivat lapsia. Asennemuutosta on tullut ja varmasti vielä tuleekin.” (Isä15)

Toisaalta tuotiin myös esille eriävä näkemys siitä, miten asenteet laahaavat perässä, vaikka mahdollisuuksia pitää isänä pitkiä vanhempainvapaita on. Yksi isä koki olevansa erikoisuus työpaikallaan, kun piti pitkän vanhempainvapaan. Naisten ja miesten vanhempainvapaisiin suhtaudutaan edelleen tutkittavien mu-

kaan usein eriarvoisesti: kun miehenä halusi jäädä vanhempainvapaalle, se tuntui hoituvan työpaikalla paljon monimutkaisemmin kuin ympärillä olevien naisten jääminen vanhempainvapaalle.

”Voisko se olla ehkä Suomen kohdalla vähän semmoinen ristiriitasii nää, että jotenkin paperilla kaikki on mahdollista, mutta sitten käytännössä ei, että siinä on vielä työsarkaa.” (Isä2)

Yksittäinen haastateltava kertoi miesten ja naisten välillä olevan eroja sen suhteen, millaista palautetta saadaan vanhempainvapaiden pitämisestä. Naisen valinta pitää pitkä vanhempainvapaa tai palata nopeasti töihin aiheuttavat molemmat kritiikkiä, kun taas miehen päätös joko pitää vanhempainvapaata tai olla pitämättä vanhempainvapaata ollenkaan ovat molemmat oikeita päätöksiä. Useilla isillä oli kuitenkin halu pitää vanhempainvapaata pidempään, mutta se ei ollut heidän mukaansa taloudellisesti mahdollista. Myös työssä olevat muut tilanteet, kuten uusi työpaikka tai hankala työnkuva (tiimityö ja rahoitus) nähtiin estävän isien vanhempainvapaan pitämisen kokonaan tai ainakin pitkän vapaan pitämisen.

”Et kuitenkin isillä ei aina ole sitä mahdollisuutta, et on noin pitkään vanhempainvapaalla. Ja siis myöskin isät tuntuu jättävän sen mahdollisuuden käyttämättä, mikä on tosi sääli.” (Isä17)

Pidemmän isyysvapaan pitäneet isät kokivat tärkeänä ajan, jonka viettivät lapsen kanssa kotona: siinä näki lapsen kehitystä ja oppi tuntemaan lapsen ihan eri tavalla. Näiden isien mukaan on surullista, että suurin osa isistä ei käytä vanhempainvapaataan.

5.2 Isien vastuut kotitöistä, lasten kasvatuksesta ja hoitamisesta

5.2.1 Kotityöt

Pyrkimys tasapuoliseen jakoon

Haastatteluista välittyi melko tasapuolinen kuva kotitöiden tekemisestä: isät osallistuvat samoihin kotitöihin kuin äidit ja tekevät niitä kuvailujensa mukaan

saman verran. Tutkimuksen tuloksissa tuli esille, miten arjessa pyritään tukemaan toisia puolisoina niin, ettei kumpikaan rasitu kotitöiden alle.

”Aika silleen, kumpiki tekee paljon kotitöitä. Mut en osaa sanoo sit sillee, että... Mun mielestä jakaantuu ihan hyvin, että kumpiki hoitaa.” (Isä11)

”Ei oo mitään kirjallista; kummatki yritetään tukea toisiamme sillee, että toinen ei rasittus liikaa.” (Isä10)

Isien vastauksissa painottui kuitenkin se, että kotityöt ovat päivisin enemmän puolison vastuulla. Tämä johtui heidän mukaansa siitä, että isät käyvät töissä ja äidit ovat kotona.

”No joo kyllä me... kyllä se on vähätellen toispuoleista tosiaan nyt, kun mä oon töissä ja hän on kotona. Mut sitä... että me yritetään sitä pitää just tässä tasapainossa, että ei tulis liikaa toiselle sitten homma, että välillä se on tuntunut, että vaimolle on tullut aivan liikaa kotitöitä. Että hän oli aika paljo silleen... just vastuulle joku niinku ruoan laittaminen ja siivoaminen ja tämmöiset, että... mut me ollaan yritetty sitä sitte toiseen suuntaan taas hilata.” (Isä1)

Toisaalta isät korostivat, miten he tekevät usein iltaisin ja viikonloppuisin jopa enemmän kuin puoliso ja koittivat näin tasapainottaa kotitöiden jakaantumista tasaisemmin. Lisäksi useissa vastauksissa tuli esille joustavuus: joskus on kausia, jolloin toinen tekee kotitöitä enemmän. Tähän vaikutti esimerkiksi työtilanne ja jaksaminen. Muutama yksittäinen isä koki tekevänsä enemmän kotitöitä kuin puoliso. Yhdellä isällä syy tähän oli se, että puoliso on raskaana.

”Ja välillä tuntuu, että pitääkö tässä nyt ite tehdä kaikki, mut sit toisaalta huomaa välillä, että toisena päivänä kattelee sitä puolisoa: ajatteleekohan se nyt ihan samaa.” (Isä10)

”Ja pääasiassa tulee sitten... yleensä ehkä se tulee esiin sitten iltaisin, että mä saan silloin sitten enemmän tehtyä asioita kodinhoidon puolesta ja sitten toisaalta taas viikonloppuisin.” (Isä1)

Isien tekemät kotityöt

Vastuksista löytyi kolme eri ulottuvuutta siihen, miten kotityöt jakaantuvat. Ensimmäinen ja yleisin tapa vaikutti olevan se, että ei ole olemassa vastuualueita, vaan kumpikin puoliso pystyy tekemään kaikkia hommia. Toisena kotityöt näyttivät usein jakaantuvan kiinnostuksen mukaan. Kolmantena muutamat isät toivat esille, että he tekevät tällöisiä perinteisiä maskuliinisia hommia, kuten auton renkaiden vaihtoa ja lumitöitä, mutta sen lisäksi myös muita kotihommia. Kuitenkaan ei ollut yhtään isää, joka tekisi vain näitä aiemmin perinteisinä pidettyjä miesten hommia.

”Kotityöt sinällään, niin ne menee oikeastaan sen mukaan, että tykkääkö. Esimerkiksi mä itse tykkään kaikkia laitteita ylipäättään käyttää, huoltaa ja näin elikkä se tuntuu minulle tosi mielisalta tiskikoneen ja pyykkikoneen ja imuri ja kaikki tällöiset kapineet. Se on mennyt jotenkin silleen, että ehkä jopa sanattomasti sovittu.” (Isä9)

”Tietysti mulla nyt on nää perinteiset miesten työt renkaan vaihot autoon ja pyörään ja tömmöset lumityöt ja muut. Että se nyt on. Ei oo nyt sovittu erikseen, mut se on vaan menny sitte semmoseen.” (Isä4)

Osa isistä kertoi heillä olevan puolison kanssa selkeät jaot siinä, mitä kotitöitä he tekevät. Isien vastuulla oli kotitöistä useimmiten kaupassa käynti ja imurointi. Puoliso tekee useammin ruokaa ja laittaa pyykkejä, mutta myös isät mainitsevat tekevänsä ruokaa. Yhdessä haastattelussa isä kertoi pitävänsä siivoamisesta, joten hän tekee sitä paljon, kun taas puolisollla on päävastuu kotiin liittyvistä suunnitteluista.

”Tai sitten jotain tällöisiä perus kauppareissuja sun muita, niin niistä mä ehkä hoidan sitten enemmän. Että tommoset pyykkäykset ja nämä, niin ne on sitten kumppanin heiniä ollu ihan niin kauan ku ollaan oltu samassa taloudessa.” (Isä8)

Yksi isä mainitsi puolisonsa haluvan täyden tasa-arvoisuuden kotitöihin, mutta käytännössä esimerkiksi renkaiden vaihto tai lumitöiden tekeminen on jäänyt aina isän vastuulle.

5.2.2 Lapsen kasvatusta ja hoito

Sekä lapsen kasvatuksessa ja hoidossa osalta erottui selkeät naisen ja miehen roolit siten, että nainen on enemmän stressaava osapuoli ja mies puolestaan huoleton tasapainottaja. Useat isät kokivat puolisoitensa olevan ankarampia itseään kohtaan vanhempana kuin mitä he itse olivat: äidit kokivat enemmän painetta siitä, että kaikki täytyisi osata heti, kun taas isät ajattelevat enemmän siten, että tekemällä oppii.

”Joo. Siis mä luulen, että tietyllä tavalla niinku kumppani on semmonen stressaava ihminen jollakin tasolla asioista, niin mä ehkä silleen tasapainotan sitä kuviota siinä” (Isä8)

”Mutta ehkä se, mitä mä sitten teen, on tavallaan se, että semmonen huolenpoistaja ehkä. Et jos joskus vaimolla on joku semmonen huoli, että ollaanks me nyt tarpeeks lapsen kanssa, et saaks hän riittävästi läheisyyttä tai että kattooks hän liikaa televisiota tai jotain tällasta.” (Isä5)

Isien kokemusten mukaan lapsen hoidon ja kasvatuksen suhteen langat ovat enemmän puolison käsissä ja puoliso nähdään enemmän auktoriteettina, jota viime kädessä kuunnellaan enemmän kasvatukseen ja lapsen hoitoon liittyvissä asioissa. Isän rooli tulee enemmän esille toteutusvaiheessa (esim. muutamassa haastattelussa unikoulun toteuttamisesta vastasi enemmän isä). Vastauksissa painottui myös se, miten äiti nähdään perheen suurimpana metatytön tekijänä ja äitien koettiin pohtivan enemmän lapsen hoitamiseen ja kasvattamiseen liittyviä asioita kuin isien. Isät mainitsivat, että usein nainen tekee kaiken taustatytön ja lasten vaatteiden hankinnan.

”Et tässä varmaan tuli juteltua silloin, mitä siit on aikaa, reilu vuosi, niin ns. metatytö, niin kyl pakko myöntää, et kyl se edelleen on niin, että vaimo tekee erittäin todennäköisesti isoimman osan metatytöstä. Et mie teen sitten ne selkeät hommat, että nyt mie teen tän ja se fyysinen tekeminen tapahtuu sitten varmasti miun kautta vähintäänki tasapuolisesti” (Isä25)

Ainoastaan yhdessä vastauksessa mies oli enemmän metatytön tekijä ja nainen toteuttaja.

Lasten kasvatust:

Haastateltavien vastauksissa korostui se, että kasvatustvastuu jakaantuu isien ja äitien osalta hyvin tasaisesti ja kasvatuksesta myös ajatellaan hyvin samalla tavalla puolison kanssa. Isät toivat useimmiten esille sitä, miten erimielisyyksiä ei ollut lainkaan tai jos oli, niin ne olivat jostakin pikkuseikoista, eikä niistä ns. isommista linjoista. Isät myös kokivat, että erimielisyyttä aiheuttavista asioista pystyttiin yleensä keskustelemaan ja löytämään molempia vanhempia miellyttävä lopputulos.

”Et näkemykset on hyvin samanlaiset. Ja on helppoo kommunikoida liittyen lapsen kasvatukseen. Mie ajattelen, että meil on helppoa, mukavan yhteisymmärryksessä hoidetaan hommaa.”
(Isä25)

Kuitenkin tuotiin esille myös erimielisyyksiä aiheuttavia asioita, joskin isät mainitsivat niiden olevan enemmän pikkuseikkoja. Päiväkodin aloitus oli selkein asia mistä ajateltiin eri tavoin. Isät olivat äitejä valmiimpia laittamaan lapsen aiemmin päiväkotiin, lukuun ottamatta yhtä isää, jonka mielestä päiväkoti ei ole paras paikka lapselle. Lisäksi isien rooli komentelevana tai ääntä korottavana kasvattajana aiheutti myös erimielisyyksiä muutamien puolisoitten välille. Tuloksissa tuli esille myös yksittäisiä erimielisyyksiä aiheuttavia seikkoja, kuten telkkarin katsominen tai nukkumisjärjestelyt. Äitien vastuulla oli joissakin perheissä muistuttaa siitä, että ruutuaikaa ei tule liikaa, mutta toisaalta äidit olivat valmiimpia joustamaan lapsen nukkumisasioissa esimerkiksi antamalla lapsen nukkua vieressä.

”Tai siis ei kun mä tarkotan, et välil ku ehkä korottaa ääntä tai sit sanoo jotain, et tälläsii kiellon kautta toimimisessa ja sit äänen korotuksist, niin sit saa yleensä, et se ei oo kauheen hyvä juttu.”
(Isä30)

Toisaalta isät toivat ilmi myös, että kasvatustvastuusta puhuminen tuntuu tois-
taiseksi vielä vaikealta, kun on kyse niin pienestä lapsesta. Heidän mielestään

vauvaa ei ole vielä tarvinnut hirveästi kasvattaa. Osa iseistä toi esille haastatte-
luissa, etteivät osaa kertoa kasvatuksesta juuri mitään.

Lasten hoito:

Useimpien isien mukaan hoivavastuu jakaantui tasaisesti puolisoitten välillä ja isät kokivat tekevänsä aivan samoja juttuja kuin äidit: he syöttävät, leikkivät, lu-
kevat kirjoja, kylvettävät ja vaihtavat vaippoja. Lapsen hoitoon liittyvä jako tu-
lee isien mukaan yleensä luonnostaan ja puoliset sopivat keskenään siitä,
kumpi tekee minkäkin homman. Useat haastateltavat painottivat, että lapsen
hoitoon liittyvät työnjaot ovat joustavia ja niitä tehdään omia sekä kumppanin
vahvuuksia ja jaksamista kuunnellen.

”Sitten lapsenhoito on (mun mielest suht) tasaväkistä, voisin sanoa. Et molemmat pyrkii esi-
merkiks iltasinki viettämään hänen kanssaan aikaa. En usko, et kumpikaan kokee niin, että jom-
mallakummalla on liikaa tai liian vähän esimerkiks lapsenhoitoon tai kodinhoitoon liittyviä vel-
vollisuuksii, et pyritään olee sillee suht tasaväkisiä siinä hommassa, ja keskustellaan kyllä asia
säännöllisest, että onhan tämä ja tämä jako nyt ok.” (Isä19)

Iseillä oli päävastuu muutamista lapsen hoitoon liittyvistä tekemisistä, kuten
esimerkiksi päiväkotikuljetuksista (tosin äideillä vastuu siitä, mitä lapselle ote-
taan päiväkotiin mukaan), lapsen kylvetyksestä, sekä ilta- ja tai aamutoimien te-
kemisestä. Nämä edellä mainitut tekemiset tulivat usein esille nimenomaan
isien ”hommina”. Yksittäinen isä toi esille rooliaan lapsen riehuttajana, mikä ei
ollut taas isien puheiden perusteella ikinä äitien tehtävänä.

”Ja sitte mulle ehkä vähän enemmän on tullu nää lapsen ilta- ja aamutoimet” (Isä19)

”Osittainhan meillä on, kyllä sen näkkee, et meil on jaetut hommat: no, minä vien aina lapsen
päiväkotiin ja haen sieltä totta kai luonnollisest, koska mää usein myös meen autolla töihin, jo-
ten se käy sit totta kai.” (Isä10)

Isän taloudellinen vastuu tuli esille useissa haastatteluissa. Melkein kaikissa haastatteluissa kerrottiin, että isät ovat päivisin töissä, jolloin heillä on taloudellinen vastuu perheestä. Isän ollessa töissä äiti hoitaa lapsia kotona, jolloin lapsiin liittyvä metatyö ja päävastuu lapsen hoidosta kaatuu enemmän isän kuin äidin harteille. Kuitenkin muuten hoitovastuu (iltaisin ja viikonloppuisin) näyttöä hyvin tasaisena puolisoitten välillä. Toisinaan se näytti olevan iltaisin ja viikonloppuisin jopa enemmän isien vastuulla.

”Mulla ehkä vähän semmonen ylipäättään tämän talouden kokonaiskuvan pyörittäminen. Kylähän se lapsen hoitamiseen liittyy seki, nii se on jotenki, että meikääläisen heiniä se on enempi ku puolison.” (Isä12)

Isät halusivat mahdollistaa äitien harrastukset ja lepäämisen. Isä oli myös monesti se, joka laittoi lapsen valmiiksi, kun perhe oli lähdössä kotoa jonnekin. Useissa haastatteluissa isän rooli oli esimerkiksi viihdyttää lasta, jolloin äiti pystyy tehdä ”omia juttuja” tai kotitöitä. Useat haastateltavat mainitsivat, miten toinen puolisoista on lapsen kanssa, jotta toinen pystyy tekemään kotitöitä. Useammin tämä tapahtui kuitenkin niin päin, että isä vahti lasta äidin tehdessä kotitöitä.

” Tietenkin arkena työaikaan, kun itse työskentelen, päävastuu on vaimolla. Hän hoitaa kotia ja lasta, ja kun työpäivä on päättynyt, niin sitten on minun vuoroni osallistua lapsen hoitoon. Yleensä minä viihdytän lasta tai lähdetään pihalle, hoitelen siinä sitten lasta ja vaimo taas sillä aikaa, joko hänellä on vapaa-aikaa tai hän hoitaa kotia.” (Isä14)

Vain kaksi isää kertoi hoitavansa neuvolakäyntejä. Toinen näistä itseistä mainitsi, että siellä otetaan ihan samalla tavalla huomioon isät kuin äiditkin, vaikka yhteiskunnallisessa keskustelussa on tuotu esille isien epätasa-arvoinen kohtelu neuvolakäynneillä. Äitien rooli näyttöä enemmän kerhossa ja muskareissa kävijänä, kun taas isät ottavat lapsen enemmän mukaan arkisiin puuhiin.

”..sit vähän käyään lapsen kanssa yhdessä läpi, et minkälaisia vipstaakeja täällä kahvinkeittimessä on ja niin edelleen.” (Isä5)

”Mä lähen tytön kanssa just pihalle sillä lailla, että saatan ottaa hänet mukaan kun mä meen pihalle treenaamaan.” (Isä27)

Äidin hoitovastuuta saatettiin perustella myös luonnon valintana.

” Et se on ehkä mä ajattelen silleen, et se on jotain semmosta luonnonvalintaa ja tämmöstä luonnon mukanaan tuomaa asiaa, että lapsi ehkä kiinnittyy enemmän siihen äitiin ja tarvitsee, on äidin suhteen tarvitseva, tarvitsevampi. Se on ihan ok mulle siis, mitä sitä lähtee, ku siit on ihan turha pullikoida siit asiast, jos luonto on tälleen rakentanu, alkaa ottamaan siit itteens.” (Isä20)

Isät kertoivat, että vaikka pyrkimyksenä on tasapuolinen jako lasten hoidossa, on kuitenkin olemassa asioita, kuten imetys, joita isä ei yksinkertaisesti pysty tekemään. Isien vastauksista kävi ilmi, miten osallistuminen lapsen hoitoon lisääntyi lapsen kasvaessa, jolloin lapsi ei enää ollut niin äidistä riippuvainen. Isät esittivät myös, että perheen äidin ollessa ammatin puolesta perehtynyt lapsen kasvatukseen ja hoitoon, päävastuu näistä kaatuu tämän vuoksi helposti äideille.

6 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli kuvailla isien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vastuiden jaoista vauvaperheessä. Tässä luvussa tarkastelen saamiani tutkimustuloksia ja niiden merkityksiä aikaisempiin tutkimuksiin peilaten. Pohdin myös tutkimuksen rajoituksia ja lopuksi tuon vielä esille johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.

6.1 Tulosten tarkastelu aiemman teorian valossa

6.1.1 Työn ja perheen yhdistäminen

Tutkimukseni perusteella isien työn ja perheen yhdistäminen näyttäytyi rasakkaana, mutta positiivisena asiana. Isät kokivat saavansa lapsesta voimaa jaksamaan vaikeiden aikojen ylitse. Niin ikä Sorkkila ja Aunola (2022) kertovat isien nostavan lapset voimavaratekijöiksi tilanteissa, joissa he kokevat työuupumusta ja arjen perhe-elämän vaikeuksia. Myös esimerkiksi Salmen ja Lammi-Taskulan (2014, 43) mukaan työn perheen yhdistäminen koetaan haastavana, mutta myös, onnea ja iloa tuovana asiana. Sorsa ja Rotkirch (2020, 66–68) kertovat, miten kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset kokevat yllättävän hankalaksi työn ja perheen yhteensovittamisen. Vaikeus yhdistää työ ja perhe näkyi myös tutkimukseni isien vastauksissa, mutta isät vaikuttivat olevan halukkaita tekemään työsäänsä sellaisia ratkaisuja, jotka toisivat mahdollisia lisätunteja perheelle. Näitä ratkaisuja olivat esimerkiksi lyhennetyt työpäivät ja työviikot tai etätöiden tekeminen. Tammelin ja Mustosmäki (2017, 99) esittävätkin, että perheelliset ovat nykyään tietoisempia työn ja perheen yhteensovittamisen haasteista ja ovat entistä valmiimpia vetämään rajoja niiden puolesta.

Aiemmissa työn ja perheen yhdistämistä koskevissa tutkimuksissa (esim. Kinnunen ym. 2013, 78–81) puhutaan siirrännän teoriasta, jolla tarkoitetaan sekä perheolojen vaikuttamista työhön, että työolojen vaikuttamista perheoloihin.

Siirräntä on rasituksen siirtymistä alueiden välillä yhdeltä elämänalueelta toiselle, esimerkiksi kun työssä tapahtuu jotakin raskasta, työntekijä miettii asiaa iltaisin kotona (Bakker & Demerouti 2013). Myös tutkimukseni osoitti isien kokevan työn ja perheen välillä tapahtuvaa siirräntää ja aivan kuten Tammelin ja Mustosmäki (2017,99) kertovat työpaikan rajojen olevan häilyviä ja työtä läikkyvän työpaikan rajojen yli, myös tämä tutkimus vahvistaa ajatusta siitä, että työ ja perhe-elämä eivät ole toisistaan irrallisia asioita, vaan vaikuttavat aina toisiinsa.

Tutkimuksessani etätyön tekeminen näyttäytyi isien kokemusten mukaan sekä työn ja perheen yhdistämistä helpottavana että haastavana tekijänä. Etätyön korostuminen vastauksissa johtunee haastattelujen osumisesta korona-aikaan. Tutkimukseni tulokset ovat samansuuntaisia Närvin ja Lammi-Taskulan (29, 2021) tutkimuksen kanssa siinä mielessä, että isien työskentelyä etänä haastavat tilanteet, joissa kotona on samanaikaisesti äiti hoitamassa lapsia. Toisaalta tutkimukseni toi myös paljon etätyön hyviä puolia esille työn ja perheen yhdistämisessä. Sorsan ja Rotkirchin (2020, 70 & 73) mukaan itselle sopivat työajat ovat yksi suurin helpottava tekijä työn ja perheen yhdistämisessä. Etätyö mahdollistikin monesti työn tekemisen itselle sopivimpaan aikaan, ja tutkimukseni tuloksien perusteella omiin työaikoihin vaikuttaminen on yksi työn ja perheen yhteensovittamista helpottava tekijä.

Tutkimukseni iseillä vaikuttaa olevan myös erilaisia haasteita työn ja perheen yhdistämisessä, joista monet olivat hyvin samansuuntaisia aiempien tutkimustuloksien kanssa. Sekä oman että puolison työn haastavuus ja kuormittavuus olivat yksi iso haaste, jonka isät toivat esille. Tämä ei ole yllättävää, sillä Salmi ja Lammi-Taskula (2014, 46) tuovat esille, miten työn vaativuus on lisääntynyt viime vuosina. Sorsan ja Rotkirchin (2020, 66–68) mukaan miehillä pitkät työpäivät, ennustamattomat työajat sekä pitkät työmatkat haastavat eniten työn ja perheen yhteensovittamista. Tutkimuksessani pitkät työpäivät tai työmatkat eivät kuitenkaan nousseet isien suurimpina haasteina työn ja perheen yhteensovittamisessa. Isät kuitenkin kokivat, että perheellisenä esimerkiksi iltatöiden tekeminen tai viikonlopputyöt eivät ainakaan helpota työn ja perheen yhteensovittamista.

Tutkimukseni mukaan isät kokivat yhteiskunnasta tulevaa kannustusta pitämään pidempiä vanhempainvapaita ja iseillä oli selkeästi olemassa kiinnostusta vanhempainvapaiden pitämistä kohtaan. Kuitenkin suurin osa iseistä piti vähintään lyhyen isyysvapaan heti lapsen syntymän jälkeen, monet tämän lisäksi vielä pidemmän vapaan. Kankaan ym. (2019) tutkimuksen tulokset viittaavatkin siihen, että viime aikoina isejä on haluttu saada kiinnostumaan enemmän perhevapaista. Närvi (2014, 54) sekä Mykkänen ja Eerola (2014, 52) esittävät yhteiskunnan muuttuvien isyysihanteiden vaikuttavan aina siihen, millaisia isejä ympärilämme on. Tutkimukseni isien kokemusten mukaan nyky-yhteiskunnassa arvostetaan osallistuvia ja tunteita näyttäviä isejä.

Lämsän ym. (2021) mukaan esimiehet vaikuttavat olevan usein välinpitämättömiä miesten mahdollisuuksista ja laillisista oikeuksista liittyen perheen ja työn yhdistämiseen. Opinnäytteessäni voidaan nähdä viitteitä tästä, sillä yksittäisillä iseillä oli kokemusta myös esimerkiksi työpaikan kummeksumisesta isän jäädessä pitkälle vanhempainvapaalle tai ylipäätään työpaikan hankalasta suhtautumisesta isän vanhempainvapaalle jäämistä kohtaan. Tämä tutkimus vahvistaa Kankaan ym. (2019) tutkimuksesta esiin noussutta ajatusta siitä, miten nykyään työpaikoilla voidaan havaita kaksi toisiaan vastaan kilpailevaa ajatusmallia: perinteinen mies- ja isäkäsitys, mutta toisaalta näkyvillä on myös monipuolisempi isyys.

6.1.2 Isät, kotityöt, lasten kasvatust ja hoiva

Mykkänen ja Eerola (2014, 53-58) tuovat esille, miten nykyään puhutaan jaetusta vanhemmuudesta kotitöiden tekemisen suhteen: kotityöt jaetaan tasan, mutta siinä mitä tehdään voi olla myös sukupuolittuneita jakoja. Tutkimukseni isät kertoivat myös tasapuolisesta kotitöiden tekemisestä. Sukupuolittuneet jaot tulivat esille tutkimuksessani siinä, miten edelleen isien vastuulla ovat monet ns. maskuliinisemmat hommat, kuten lumitöiden tekeminen ja auton renkaiden vaihtaminen, vaikka isät kertoivat sekä itsensä, että puolisoitensa halusta mennä kohti tasa-arvoista töiden jakamista kaikkien kotitöiden osalta.

Kuitenkin perhetutkimuksissa on huomattu, että isät kokevat lastenhoidon motivoivampana ja palkitsevampana kuin kotityöt, jonka vuoksi isät ennemmin hoitavat lasta kuin tekevät kotitöitä (Terävä ym. 2022, 149). Isien vastauksien mukaan arjessa on useasti tilanteita, joissa jompikumpi puolisoista tekee kotitöitä toisen vahtiessa lasta. Myös minun tutkimukseni perusteella näyttää siltä, että isejä motivoi enemmän lasten hoitaminen kuin kotitöiden tekeminen, mutta selkeää syytä tälle jaoille ei tutkimuksessa annettu. Vastauksissa tuotiin toisaalta esille sitä, miten isät haluavat mahdollistaa äidille vapaa-aikaa lapsesta, mikä ehkä osin voi selittää näitä tuloksia. Tutkimukseni isät kokivat osallistuvansa iltaisin ja viikonloppuisin kotitöiden tekemiseen, osa koki jopa päävastuun kotitöistä olevan iltaisin tai viikonloppuisin enemmän isällä kuin äidillä. Isät toivat esille myös sitä, miten puolestaan heidän ollessa vanhempainvapaalla kotitöiden tekeminen luonnollisesti oli enemmän heidän vastuullaan. Lammi-Taskulan (2004, 185) mukaan päävastuu kotitöistä menee luontevasti sille vanhemmalle, joka on lapsen kanssa kotona vanhempain- tai hoitovapaalla, joskin toinen vanhemmista voi tehdä osansa viikonloppuisin tai työpäivän jälkeen.

Tutkimukseni isät kokivat osallistuvansa lasten hoitoon siinä missä äiditkin ja vain yhdessä vastauksessa tuotiin esille sitä, miten lasten hoidon kuuluisi olla enemmän äidin vastuulla. Myös Terävän ym. (2022, 142–144) tutkimuksesta käy ilmi, että suurin osa vanhemmista kokee kotitöiden lisäksi myös lasten hoidon jakaantuvan tasaisesti puolisoitten välille. Lisäksi he tuovat esille, miten äitien mukaan n. joka viides ja isien mukaan n. joka neljäs isä oli pääasiallisesti vastuussa perheen lasten kuljettamisesta. Tutkimukseni osoittaa myös, että isillä oli äitejä useammin päävastuu lapsen päiväkotiin viemisestä. Tämä onkin 1,5-vuotiaan lapsen osalta aika lailla ainut kuljettamista vaativa osuus, kun ei vielä harasteta samalla lailla kuin isommat lapset.

Vaikka tutkimukseni osoittaa isien osallistuneisuuden sekä lasten hoidossa että lasten kasvatuksessa, päävastuu näistä vaikuttaa tuloksien mukaan olevan silti usein perheen äidillä. Myös esimerkiksi Sorsa ja Rotkirch (2020, 70) tuovat esille, miten isä on harvemmin päävastuussa lastenhoidosta. Äidit kokevat hie-

man isiä useammin, että heillä on riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa, johon kuuluvat esimerkiksi päätökset lasten kasvattamisesta ja kotitöiden jakamisesta (Attila ym. 2018, 108). Lisäksi Terävän ym. (2022, 143) tutkimuksen mukaan metatyön tekeminen, kuten lasten asioiden suunnittelu ja yhteydet päiväkotiin, olivat sekä isien, että äitien mukaan useammin äidin vastuulla. Myös minun tutkimukseni perusteella voidaan katsoa metatyön tekemisen olevan enemmän äitien kuin isien vastuulla. Isät esittivät ”syyksi” äidin päävastuuseen, että äideille on kertynyt enemmän ymmärrystä lapsen tarpeista heidän ollessa päivisin vastuussa lapsista. Muutamat isät toivat esille myös puolison etulyöntiaseman ammattinsa puolesta. Äidin kasvatusalalla työskentely vaikuttaa siihen, että isät kokevat äitien osaavan heitä paremmin kasvattaa ja hoitaa lasta.

Attilan ym. (2018, 26) tasa-arvobarometri osoittaa, ettei isien vastuulla olisi enää samalla lailla perheen taloudellinen elättäminen. Tutkimukseni puhuu kuitenkin toista kieltä isien palatessa töihin tienaamaan perheelle rahaa äidin jäädessä kotiin vanhempainvapaalle. Mykkäsen ja Eerolan (2014, 60–62) mukaan isät kokevatkin ristiriitaa juuri tämän perinteisenä nähdyn elättäjän roolin ja lasten hoivaajan välillä. Tutkimukseni isien kokemusten mukaan perheen taloudellinen puoli on enemmän isien vastuulla vauvaperheissä. Tässä tutkimuksessa isät kokivat ristiriitaa siinä, miten kiinnostusta ja halua olisi jäädä pidemmälle vanhempainvapaalle.

6.2 Tutkimuksen arviointi ja rajoitukset

Tässä tutkimuksessa iseistä välittyi osallistuva ja valveutunut kuva: isät olivat halukkaita osallistumaan lapsensa elämään mahdollisimman paljon ja he olivat tietoisia monenlaisista lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Lisäksi he osasivat vetää rajoja työn ja perheen välille. Heitä kiinnostivat vanhempainvapaat ja he ylipäättään pitivät paljon vanhempainvapaita. Mutta kuinka hyvin tämän tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä koskemaan koko Suomen isien kokemuksia työn ja perheen yhdistämisestä sekä vastuiden jaoista?

Tähän tutkimukseen valikoitiin harkinnanvaraisesti kaupungissa asuvat isät, jolloin tutkimuksessa eivät päässeet ääneen kaupunkien ulkopuolella ja maaseuduilla asuvat isät. Työn ja perheen yhdistäminen voi olla hyvin erilaista kaupungissa asuvan ja maalla asuvan isän kokemana. Lisäksi tämän tutkimuksen isät olivat keskimääräisesti melko korkeasti kouluttautuneita. Aiemman teorian mukaan koulutuksella on osuutta siihen, miten paljon isät osallistuvat: esimerkiksi Kängsälän (2012, 29–30) mukaan korkeammin koulutetut miehet osallistuivat kotitöihin enemmän kuin vähemmän koulutetut miehet. Kotitöiden ja lastenhoidon tasapuoliseen jakautumiseen on voinut vaikuttaa myös se, että lähes kaikki haastatellut isät pitivät vanhempainvapaan, useat myös pidempiä hoitovapaita. On huomattu, että jos isä on hoitanut lasta itsenäisesti vähintään kuukauden olemalla vanhempainvapaalla, työnjako vanhempien kesken on tasaisempaa vanhempainvapaan jälkeen (Lammi-Taskula 2004, 185).

Haastattelujen osuminen korona-aikaan ja tästä johtuva suuri etätöiden tekijöiden määrä täytyy ottaa huomioon myös tutkimuksen tuloksia tarkastellessa. Närvin ja Lammi-Taskulan (2021, 43–44) mukaan isät kokivat koronapandemian aikana heidän vastuiden kasvaneen ja isän etätyöskentelyn nähtiin johtavan tasaisempaan tai jopa isälle painottuvaan kotityö- ja lastenhoitovastuuseen. Lisäksi etätöiden tekeminen antaa tietynlaisen kuvan työn ja perheen yhdistämisestä.

Myös tutkittavien ikä on hyvä ottaa huomioon, sillä aiempien tutkimusten mukaan (esim. Lämsä ym. 2021) nuoremmalla sukupolvella on positiivisempi asenne ja enemmän halua käyttää isyysvapaita ja panostaa perheeseen. Tähän tutkimukseen osallistuneet isät olivat kuitenkin melko nuoria, joten tulokset voisivat olla hyvin erilaiset, jos tutkimuksessa olisi ollut selkeästi vanhempia isejä mukana.

Tutkimukseni isät painottivat vastuiden jakaantuvan perheessä pääosin tasaisesti. Kuitenkin vastaajien omien vastuiden korostaminen ja toisen vastuun vähättely on Terävän ym. (2022, 142) mukaan yleistä monissa tutkimuksissa. Lisäksi esimerkiksi Attilan ym. (2018, 102) mukaan isät kokevat kotitöiden jakaantuvan tasaisemmin kuin mitä äidit kokevat. Täytyy siis ottaa huomioon, että tä-

män tutkimuksen luoma kuva (tasapuolisesta) kotitöiden, lasten hoidon ja kasvatuksen jakaantumisesta on kuitenkin vain isien kokemuksia, ja jos olisimme ottaneet mukaan myös äitien näkökulmat, tulokset voisivat olla hyvin erilaiset.

Lisäksi on hyvä huomioida tutkittavien valikoituminen: tutkimukseen on todennäköisesti osallistunut sellaisia isejä, joita vanhemmuuteen liittyvät teemat kiinnostavat erityisesti. Näiden kaikkien edellä mainittujen seikkojen lisäksi otoskoon ollessa varsin pieni (30 isää), tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskettamaan kaikkia suomalaisia isejä. Moilasen ja Räihän (2010, 65) mukaan laadullisen tutkimuksen yleistämisen ongelmana onkin juuri tutkittavien määrän jääminen vähäiseksi.

Tutkimuksen luotettavuudesta ja laadusta puhuessa käytetään termiä validiteetti. Tällöin tulee pohtia, tutkiiko tutkimus sitä, mitä se sanoo tutkivansa, onko tieto tuotettu pätevästi ja ovatko tutkimuksesta muodostuneet käsitteet aineiston perustelemia ja ilmiötä kuvaavia (Ronkainen ym. 2014, 126). Tämän tutkimuksen vahvuutena on se, että tuloksia esittäessä on käytetty sitaatteja, eivätkä tulokset ole näin pelkästään tutkijan omia tulkintoja. Moilasen ja Räihän (2010, 64) mukaan sitaattien avulla voidaan perustella tulkintaa ja elävöittää tekstiä mikä samalla lisää tulosten luotettavuutta. Lisäksi aineistohankintamenetelmänä käytetty haastattelu on ollut hyvä valinta isien kokemusten selvittämiseen. Tätä tukee esimerkiksi Tuomen ja Sarajärven (2018, 62–63) ja Laineen (2010, 37) perustelut siitä, miten ihmisten kokemuksia selvittäessä ihmistä on järkevintä haastatella haastattelun laaja-alaisuuden ja joustavuuden vuoksi. Tutkimukseni vahvuutena on se, että tutkimus pyrki tavoitteeseen saada tietoa isien työn ja perheen yhdistämisestä sekä vastuiden jaoista. Lisäksi tämän tutkimuksen vahvuutena on syvemmän ymmärryksen tuottaminen.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Isien työn ja perheen yhdistämiseen liittyy olennaisesti vanhempainvapaiden pitäminen. Tutkimukseni osoitti, että isillä olisi kiinnostusta pitää enemmän vanhempainvapaita lapsen kanssa, mutta se ei ollut heidän mukaansa aina taloudellisesti mahdollista. Sorkkila ja Aunola (2022) esittävät, miten sukupuolten tasa-arvon tukeminen sekä ylipäättään vanhemmuuden tukeminen työpaikoilla on tärkeää. Heidän mielestään isien työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista helpottaisi esimerkiksi perheen toimeentulon turvaaminen huolimatta siitä, kumpi sukupuoli jää hoitamaan lasta kotiin. Tutkimukseni isien kokemukset osoittavat vanhempainvapaiden pitämisen taustalla olevan paljon laajemman yhteiskunnallisen ongelman - sukupuolten väliset palkkaerot. Jos sukupuolten välillä olisi pienemmät erot tulojen suhteen, vanhempainvapaiden pitämiseen ei todennäköisesti vaikuttaisi taloudellinen puoli niin paljoa.

Myös Kinnunen, Rantanen ja Mauno (2018, 89) tuovat esille, miten sukupuolten tasa-arvon huomioiminen työpaikoilla auttaa ylläpitämään hyvää tasapainoa työn ja perheen välillä. Tasa-arvon parempaan huomioimiseen tarvitaan siis sekä työpaikka-, että yhteiskuntatasoisia muutoksia. Lisäksi Kinnusen ym. (2013, 89) mukaan työolosuhteiden parantamalla voidaan lieventää työn kielteisiä vaikutuksia perheeseen ja edistää työn myönteisiä vaikutuksia, mikä onkin erittäin tärkeä näkökulma miettiessä isien työn ja perheen yhteensovittamista.

Kuten johdannossa on tuotu esiin, isyys on edelleen aiheena vähemmän tutkittu ja vähemmän esillä oleva kun äitiys. Tämä jo itsessään kertoo sen, että isyyttä pitäisi jatkossa tutkia laajasti sen monesta eri ulottuvuudesta käsin. Tarvitaan kasvatustieteellistä tutkimusta isyydestä, jotta perhetyöntekijöillä on enemmän työvälineitä tukea työssään vanhempia ja erityisesti isiä. Isien työn ja perheen yhteensovittamista pitäisi jatkossa tutkia enemmän vielä siitä näkökulmasta, millaista tukea isät kaipaavat esimerkiksi työpaikoilta, jotta heidän työnsä ja perheen yhteensovittaminen helpottuisi. Olisi myös hyvä saada lisää tutkimusta siitä, miten isien tiedostettuun tai tiedostomattomaan perheen taloudelliseen kannatteluun voitaisiin puuttua, jotta isien harteilla oleva perheen taloudellinen kannattelu vähenisi. Lisäksi tarvitaan enemmän tutkimustietoa siihen mil-

laista tukea isät kaipaavat isyyteensä ja miten isyyteen ja äitiyteen liittyvää epätasa-arvoa voitaisiin pienentää. Sorkkila ja Aunola (2022) esittävät, että isyyden ja työn yhdistämisessä isät voisivat hyötyä esimerkiksi vain isille suunnatuista vertaistukiryhmistä, joita voisivat järjestää lasten terveyskeskukset sekä työpaikat.

Ylikännön (2009, 121) mukaan nykyään puhutaan ”uudesta isyydestä”, eli siitä, miten isät ovat koko ajan enemmän osallistuvampia esimerkiksi lasten ja kodin hoidossa. Tutkimustulokseni vahvistavat näkemystä siitä, että isyys todellakin on jonkinlaisessa muutoksessa, vaikka edelleen on paljon tekemistä tämän asian saralta. Tutkimukseni tuloksia voidaankin soveltaa esimerkiksi työpaikoilla pohtiessa isien työn ja perheen yhdistämistä sekä vanhempainvapaiden järjestämistä. On kuitenkin tärkeää muistaa Kinnusen ym. (2019) näkemys siitä, miten näin isot muutokset vievät aikaa ja muutos kohti osallista isyyttä on prosessina hidas ja vaatii yhteiskunnallisia rakenteellisia muutoksia ja tukitoimia. Heidän mukaansa muutokseen tarvitaan sekä roolimalleja että lainsäädännön muutoksia. Lisäksi on erityisen tärkeää huomata se, millaisen matkan Suomi on yhteiskuntana jo tehnyt isyyden näkyväksi tulemisen osalta ja tasa-arvoisen vanhemmuuden osalta. Esimerkiksi vanhempainvapaisiin tehdyt muutokset kertovat siitä, että Suomessa ollaan koko ajan menossa kohti parempaa suuntaa. Tästä on hyvä jatkaa matkaa.

LÄHTEET

- Abendroth, A.-K., & den Dulk, L. (2011). Support for the work-life balance in Europe: the impact of state, workplace and family support on work-life balance satisfaction. *Work, Employment and Society*, 25(2), (s. 234–256). <https://doi.org/10.1177/0950017011398892>
- Almqvist, A., & Duvander, A. (2014). Changes in gender equality? Swedish fathers' parental leave, division of childcare and housework. *Journal of Family Studies*, 20(1), (s. 19–27). <https://doi.org/10.5172/jfs.2014.20.1.19>
- Attila, H., Pietiläinen, M., Keski-Petäjä, M., Hokka, P., & Nieminen, M. (2018). *Tasa-arvobarometri 2017*. Sosiaali- ja terveysministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160920/STM_08_2018_Tasa-arvobarometri%202017_net.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Bakker, A.-B., & Demerouti, E. (2013). The spillover-crossover model. Teoksessa J. Grzywacz & E. Demerouti (toim.), *New frontiers in work and family research* (s. 54-70). Psychology Press.
- CopaGloba. (2021). *Yhteisvanhemmuuteen oppimassa: vertaileva pitkittäistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa*. Jyväskylän yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta https://converis.jyu.fi/converis/portal/detail/Project/30850200?auxfun=&lang=fi_FI
- Eräranta, K. (2013). *Hyönteihallinnan muutos ja kysymys työn ja perheen yhteensovittamisesta*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto.] <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/3dc68854-5bad-4737-a9a1-33a7b982b99f/content>
- Greenhouse, J., & Powell, G. (2017). *Making work and family work: From hard choices to smart choices*. Routledge. E-kirja.
- Hofäcker, D. & König, S. (2013). Flexibility and work-life conflict in times of crisis: A gender perspective. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 33(9/10) (s. 613-635). <https://doi.org/10.1108/IJSSP-04-2013-0042>.

- Kangas, E., Lämsä, A.-M., & Jyrkinen, M. (2019). Is fatherhood allowed? Media discourses of fatherhood in organizational life. *Gender, Work and Organization*, 26(10), (s. 1433–1450).
- Kela. (2022) *Perhevapaat uudistuvat – mikä muuttuu 1.8.2022?* Kelan verkkosivut. <https://www.kela.fi/haku/43483793/perhevapaat-uudistuvat-mika-muuttuu-182022> .Viitattu 8.11.2023.
- Kelliher, C., Richardson, J. & Boiarintseva, G. (2019): All of work? All of life? Reconceptualising work-life balance for the 21st century. *Human Resource Management Journal*, 29(2), (s. 97-112). <https://doi.org/10.1111/1748-8583.12215>
- Kinnunen, U., Rantanen, J., & Mauno, S. (2013). Crossover and spillover between family members and work and family roles. Teoksessa D. Major & R. Burke, *Handbook of work-life integration among professionals challenges and opportunities. Challenges and Opportunities* (s. 77–92).
- Känsälä, M. (2012). *Työura ja parisuhde - erilliset yhdessä? – Työn ja muun elämän yhteensovittaminen kahden uran pariskunnilla*. Turun kauppakorkeakoulu. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/77568/Ae7_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia – fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* (s. 28–46). 2. painos. PS-kustannus.
- Lammi-Taskula, J. (2004). Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.), *Isäkirja* (s. 167–221). Otavan Kirjapaino Oy.
- Lammi-Taskula J. & Karvonen S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lammi-Taskula J., Salmi M. & Parrukoski S. (2009). *Työ, perhe ja tasa-arvo*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:55.
- Lindroos, E., Sevon, E., Alakärppä, O., & Rönkä, A. (2019). Tasapainoilua ja

rajanhallintaa: nuorten näkemyksiä perheen perustamisesta sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta. Teoksessa L. Haikkola, & S. Myllyniemi (toim.), *Hyvää työtä!* (s. 135–155). Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja, 225. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2019/>

- Lämsä, A.-M., Heikkinen, S., & Kokko, A. (2021). Fathers' Opportunities to integrate work and family. In A. K. Dey, V.-V. Piispanen, & S. Mishra (Eds.), *Sustainable entrepreneurship: Innovation and transformation*. Bloomsbury publishing India.
- Michel, J., Kotrba, L., Mitchelson, J., Clark, M. & Baltes, B. (2010). Antecedents of work-family conflict: A meta-analytic review. *Journal of Organizational Behavior* 32 (5), (s. 689-725).
- Miettinen, A. & Saarikallio-Torp, M. (2020). *Isälle kiintiöidyn vanhempainvapaan käyttö ja sen taustatekijät*. *Yhteiskuntapolitiikka* 85:4, (s. 345–357).
- Moilanen, P., & Rähä, P. (2010). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli, *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* (s. 46–69). PS-kustannus.
- Mykkänen, J., & Eerola, P. (2014). Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen, *Isän kokemus* (s. 49–64). Gaudeamus.
- Närvi, J. (2014). *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolittuneet työurat, perheellistyminen ja vanhempien hoivaratkaisut*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94899/978-951-44-9373-7.pieni.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Närvi, J & Lammi-Taskula, J. (2021). *Lapsiperheiden hyvinvointi koronapandemian aikana. Osaraportti 3: Vanhempien kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta ja hoivan jakamisesta*. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/78630/978-951-39-8938-5_JYU_Reports_11_jyx.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ojanen, M. (2013). *Ansiotyön vaikutus työn ja perheen yhteensovittamiseen sekä työnteon resursseihin kohdistuvat työ–perhekonfliktin seuraukset*. *Työelämän tutkimus*, 11(1), (s. 89–92).

- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne., & Paavilainen, E. (2014). *Tutkimuksen voimasanat*. Sanoma Pro Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html. Viitattu 13.11.2023.
- Salmi, M., & Lammi-Taskula, J. (2014). Työn ja perheen yhteensovittaminenhyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s. 38–50). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Salmi, M. & Närvi, J. (2017). *Perhevapaat, taluskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Raportti 4/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135216/URN_ISBN_978-952-302-884-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sorkkila, M & Aunola, K. (2022). *Burned-out Fathers and Untold Stories: Mixed Methods Investigation of the Demands and Resources of Finnish Fathers*. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/10664807211052477>
- Sorsa, T. & Rotkirch A. (2020). *Työ ja perhe ne yhteen soppii? Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaissa lapsiperheissä*. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E43/2020.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). *Perhe-elämän ja työn yhteensovittaminen*. Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivut. <https://stm.fi/perhe-elama-ja-tyo>. Viitattu 27.10.2023.
- Sosiaali ja terveysministeriö. (2022). *Perhevapaauudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön*. Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivut. <https://stm.fi/perhevapaauudistus>. Viitattu 28.10.2023.

- Tammelin, M., & Mustosmäki, A. (2017). Työn ja perheen yhteensovittaminen. Teoksessa P. Pyöriä (toim.), *Työelämän myytit ja todellisuus* (s. 99–111). Gaudeamus.
- Terävä, J., Närvi, J., Lammi-Taskula, J & Eerola, J. (2022). Kuka hoitaa kotona? Teoksessa P. Eerola, K. Repo, M. Alasuutari, K. Karila & J. Lammi-Taskula, *Lastenhoidon ja varhaiskavatuksen monet polut* (s. 133–152). Gaudeamus.
- THL. (2013). *Työn ja perheen yhteensovittaminen*. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen nettisivut. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/tyon-ja-perheen-yhteensovittaminen>. Viitattu 26.10.2023.
- Tilastokeskus. (2022). *Työelämä*. <https://www.stat.fi/tup/tasaarvo/tyoelama/index.html>. Viitattu 15.10.2023.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Vuori, J. (2006). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallönanalyysi/>. Viitattu 13.11.2023.
- Ylikännö, M. (2009). *Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi*. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009:2), (s. 121–131). <https://urn.fi/URN:NBN:fife201209117582>